

K Ä S K K I R I

Tallinn

17.04.2026 nr 1-2/26/166

„Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” menetluse algatamine

Keskkonnaamet teeb looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 8 lõigete 1 ja 2 kohase ettepaneku „Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” menetluse algatamiseks.

1. ASJAOLUD

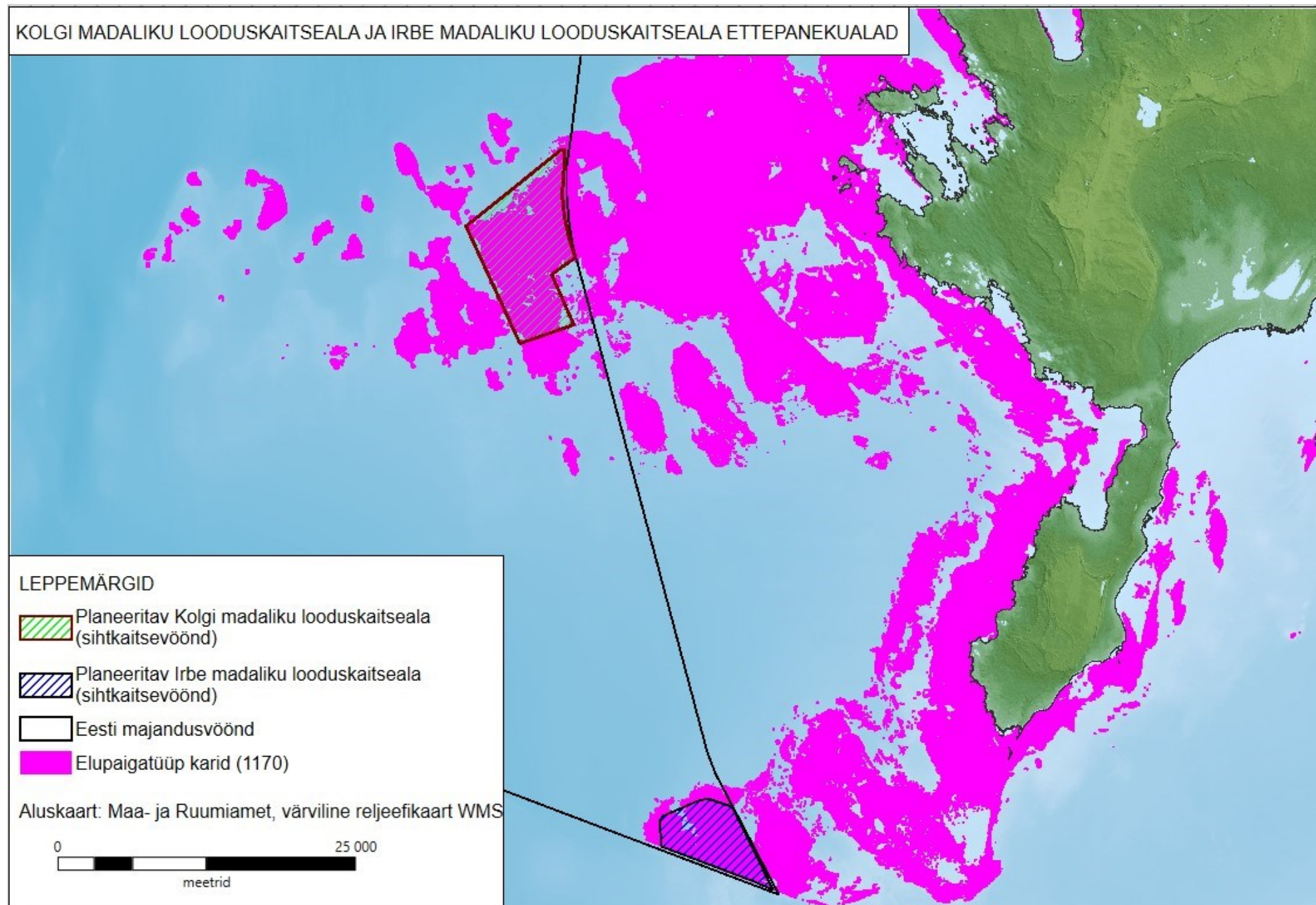
1.1. Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut (edaspidi *TÜ Eesti mereinstituut*) tegi 9. detsembril 2020. a oma kirjaga¹ Keskkonnaministeeriumile (edaspidi *KeM*) (alates 1. juuli 2023. a Kliimaministeerium (edaspidi *KliM*)) ja Keskkonnaametile (edaspidi *KeA*) ettepaneku moodustada Eesti majandusvööndis Kolgi madaliku ja Irbe madaliku kaitsealad. Ettepanek tehti Keskkonnainvesteeringute keskuse 2018. a kaasrahastatud projekti „Avamere kaitsealade ettepaneku koostamine Eesti majandusvööndis”² uuringute ja tegevuste tulemusel. Ettepaneku järgi loodusväärtuste kaitseks kavandatavate piirangute kirjelduse alusel tuleb moodustada looduskaitseala sihtkaitsevöönd, sest soovitakse keelata ehitus (kõik taastuvenergeetika rajatised: tuulegeneraatorite vai- ja gravitatsioonivundamendid, kõrgepinge alalis- ja vahelduvvoolu kaablid, sidekaablid), maavarade kaevandamine, süvendamine ja kaadamine, kalapüük merepõhja kahjustavate püügivahenditega ja igasugune merepõhja häirimine. Kolgi madaliku looduskaitseala pindala on 84 km² ja Irbe madaliku looduskaitseala 36,7 km². Algse ettepanekuga võrreldes piiritleti Kolgi madaliku looduskaitsealast välja karide elupaigata kaguosa ning liideti alale juurde läände jääva laevatee ulatuses täiendavalt karide elupaika, mis ei tekita piiranguid laevatee kasutamiseks ja kuhu ka tuuleparke ei saa rajada, kuid annab terviklikuma kaitseala ja hõlmab rohkem kaitseväärtusi. (joonis 1). TÜ Eesti mereinstituudi andmetel jääb Kolgi madaliku looduskaitseala ettepanekualale nelja olulise linnuliigi puhkeala ja läbirände piirkond, millest kolm on kaitsealused linnuliigid ja loodusdirektiivi³ I lisas nimetatud karide elupaigatüüp kogupindalaga 66,6 km² (kaitstav karide pindala suureneb 10 km² võrreldes algse ettepaneku piiriga) ning Irbe madaliku looduskaitseala ettepanekualale viie olulise linnuliigi puhkeala ja läbirände piirkond, millest kolm on kaitsealused linnuliigid, ühe kaitsealuse kalaliigi elupaik ja loodusdirektiivi I lisas nimetatud karide elupaigatüüp kogupindalaga 32,6 km².

¹ Registreeritud Keskkonnaministeeriumi dokumendihaldussüsteemis 09.12.2020 kirja nr 16-3/20/5466 all (<https://adr.envir.ee/et/document.html?id=2c60dd5f-d574-487a-9869-6733ec7b3399>).

² <https://www.kik.ee/et/projektid/avamere-kaitsealade-ettepaneku-koostamine-estni-majandusvoondis>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:01992L0043-20130701&from=EN>

KOLGI MADALIKU LOODUSKAITSEALA JA IRBE MADALIKU LOODUSKAITSEALA ETTEPANEKUALAD

Joonis 1. Planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala piirid.

- 1.2. KeM palus 18. juulil 2022. a oma kirjaga⁴ nr 16-3/22/3326 võtta KeA-l ettepanek töösse, korraldada loodusobjekti kaitse alla võtmise põhjendatuse ja otstarbekuse ekspertiisi koostamine. Ekspertiisi käigus paluti arvestada Eesti mereala planeeringus⁵ antud juhiseid, sh hinnata muuhulgas kaitseala moodustamisega kaasnevaid sotsiaalseid ja majanduslikke mõjusid ning mõju Eesti kliima ja taastuvenergia eesmärkidele. Ettepanekuala piirid paluti esitada Keskkonnaagentuurile (edaspidi *KAUR*) nende kandmiseks Eesti looduse infosüsteemi (edaspidi *EELIS*) projekteeritavate alade kihile. Kaitse alla võtmise ettepanekust ja haldusakti peatamise võimalusest (LKS § 8 lõige 6 alusel) paluti teavitada ka kohalikku omavalitsust.
- 1.3. KeA esitas 21. juulil 2022. a kirjaga⁶ nr 7-16/22/14321 KAUR-ile kahe avamerekaitseala ettepaneku kaardikihid, et need kantaks EELIS-e projekteeritavate alade kihile.
- 1.4. KeA teavitas 21. juuli 2022. a kirjaga⁷ nr 7-16/22/14320 kohaliku omavalitsuse asemel Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametit (edaspidi *TTJA*), sest teavitati majandusvööndis kahe avamerekaitseala kaitse alla võtmise ettepanekust ja haldusakti peatamise võimalusest LKS § 8 lõige 6 alusel.
- 1.5. TTJA teavitas 29. juuli 2022. a kirjaga⁸ nr 16-1/22-10286-002 KeA-d Kolgi madaliku looduskaitseala paiknemisest Eesti mereala planeeringu tuuleenergeetika alal ja palus tungivalt hinnata kaitseala moodustamise vajalikkust ja otstarbekust.
- 1.6. KeA esitas 9. augusti 2022. a kirjaga⁹ nr 6-2/22/14001-2 TTJA-le seisukoha Sunly Wind OÜ viiele täiendatud hoonestusloa taotlusele (SW5–SW9) avaliku veekogu koormamiseks tuuleelektrijaamaga. Kirjas juhiti tähelepanu, et hoonestusloa taotluse SW7 ja SW8 alad ja kaablikoridorid kattuvad osaliselt planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga, kuid kaitseala moodustamisel tuuleparkide rajamine seal võimalik ei ole. Seetõttu soovitas KeA oodata hoonestuslubade menetlusega Kolgi madaliku looduskaitseala piiresse jäävate taotluste (SW7 ja SW8) aladel vältimaks põhjendamatuid kulutusi arendajale.
- 1.7. KeA selgitas 25. augusti 2022. a kirjaga¹⁰ nr 7-16/22/14320-3 TTJA-le et kaalub põhjalikult kaitseala moodustamise vajalikkust ja otstarbekust lähtuvalt ettepanekualal esinevatest loodusväärtustest. KeA viitas, et Eesti mereala planeeringu seletuskirjas kajastus ettepanek avamere kaitsealade loomiseks (sh Kolgi madaliku kaitseala) ning Eesti mereala planeeringu mõjude hindamise ekspertgrupi hinnangul ei ole mõistlik kaitseala ettepanekuga kattuvat ala võtta majanduslikku kasutusse enne kaitseala moodustamise menetluse lõppu ja konkreetsete piirangute selgumist.
- 1.8. TTJA teavitas 27. veebruari 2023. a kirjaga¹¹ nr 16-7/21-08795-009 Sunly Wind OÜ-d jõustuvast ehitusseadustiku § 113¹ lõike 1¹ täiendusest, mille alusel hoonestusloa taotluse avaliku veekogu koormamiseks meretuulepargiga võib esitada minimaalselt 75 km² suurusele alale. TTJA juhtis tähelepanu, et ehitusseadustiku muutumise tõttu on vaja muuta muuhulgas ka SW7 ja SW8 hoonestusloa taotlusi, sest antud alade suurus jääb alla 75 km².
- 1.9. TTJA soovis 17. märtsi 2023. a kirjaga¹² nr 16-1/22-10286-004 KeA-lt infot, mis tulemustele on KeA koostöös KeM-ga seoses Kolgi madaliku looduskaitsealaga jõudnud.

⁴ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=cb3f4589-8d3a-42ef-8aaa-71d533f4354d>

⁵ <https://www.mkm.ee/planeeringud-ja-maapoliitika/planeeringud/mereala-planeering>

⁶ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=b9bdd55c-dcb7-45d5-a96d-c626b58f8d20>

⁷ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=ca0e58d1-c207-4980-b7b7-6fc338f5e64e>

⁸ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/view/739289>

⁹ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=5d6fe536-efc8-4d53-9621-af6a4142125c>

¹⁰ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=02190b33-de8f-4927-b30e-3ff94025639b>

¹¹ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/view/828745>

¹² <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/view/837812>

- 1.10. KeA selgitas 24. märtsi 2023. a kirjaga¹³ nr 7-16/22/14320-5 TTJA-le et Kolgi madaliku looduskaitseala moodustamisest ei ole loobutud ja kaitse alla võtmise vajalikkuse ja otstarbekuse analüüs KeM-le on koostamisel.
- 1.11. Transpordiamet (edaspidi *TRAM*) saatis 18. aprilli 2023. a kirjaga¹⁴ nr 7.2-4/23/6172-2 TTJA-le seisukoha, millistele Eesti mereala planeeringus määratud veeliiklusaladele ei ole tulevikus võimalik tuulikuud rajada. Seisukoha tulemusena kinnitati, et Saaremaast läände jääval merealal on vajalik laevateede koridor Irbe väinast põhja poole ja vastupidi toimuvale laevaliiklusele, mis ühtib Eesti mereala planeeringus näidatud asukohaga. Eesti mereala planeeringus on seatud tingimus, et tuuleenergeetika aladel tuleb säilitada tuulikute vabana põhimõttelised läbipääsukoridorid laevaliiklusele, et tagada sujuv rahvusvaheline kaubavedu ja optimaalne teekonna pikkus ning pöörete vajadus. Planeeritavast algsest Kolgi madaliku looduskaitsealast moodustas nimetatud laevatee koridor üle 39 km² ja piiride korrigeerimise tulemusel 56 km², ehk üle poole kaitseala pindalast.
- 1.12. Sunly Wind OÜ saatis 2. septembril 2024. a TTJA-le korrigeeritud taotluse¹⁵ SW7 ja SW12 hoonestulosa taotluse kohta, moodustades nendest ühe 109 km² suuruse hoonestulosa taotluse ala (SW15) meretuulepargi rajamiseks, mis kattus 33,5 km² ulatuses algse planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala ettepanekuga.
- 1.13. KeA vastas 2. oktoobri 2024. a kirjaga¹⁶ nr 6-2/24/18782-4 TTJA-le seoses Sunly Wind OÜ SW15 hoonestulosa taotlusega, et kattumise tõttu planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga ei pruugi kaitseala loomisel seal tuulepargi ja sellega seotud taristu rajamine olla võimalik. Kaitseala loomise kavatsus on seotud Eesti merestrateegia meetmete (merekaitsealade võrgustiku loomine Eesti majandusvööndis) rakendamisega. Alal on olemas kaitse alla võtmise eeldused. Ala on äärmiselt oluline elupaigatüübi karid kaitsmiseks, samuti on kaitse alla võtmise ettepaneku kohaselt tegemist linnustiku kaitse jaoks olulise alaga. Ettepaneku järgselt on ala oluline auli, kauride (järvekaur ja punakurk-kaur) ja väikekajaka puhkeala ja läbirände piirkond (eri liigid kasutavad ala rändepeatusteks, talvitumiselana ning suvise toitumiselana). Kaitseala loomise tõenäosus sellele alale on pigem suur.
- 1.14. TTJA tegi 25. oktoobri 2024. a kirjaga¹⁷ nr 16-7/20-07598-118 Sunly Wind OÜ-le ettepaneku planeeritav Kolgi madaliku looduskaitseala SW15 taotletavast alast välja arvata ning ülejäänud ala osas menetlusega jätkata. Kuna planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala SW15 alast välja arvamisega oleks jäänud taotletava ala pindalaks veidi alla 75 km², siis pidas TTJA otstarbekaks liita see ala SW14 alaga selliselt, et jääks üks tervik ala, millega saab hoonestulosa menetlust jätkata. TTJA palus Sunly Wind OÜ-lt ettepanekule seisukohta ja/või muudetud hoonestulosa taotlust.
- 1.15. Sunly Wind OÜ vastas 14. novembri 2024. a kirjaga¹⁸ nr 16-7/20-07598-119 TTJA-le, et jääb äraootavale seisukohale seoses võimaliku looduskaitseala moodustamise edasiste arengutega ja ei plaani hetkel esitada muudetud hoonestulosa taotlust ala SW15 osas.
- 1.16. TTJA soovis 22. jaanuari 2025. a kirjaga¹⁹ nr 16-7/20-07598-122 KeA-lt ja KliM-lt infot Kolgi madaliku looduskaitseala moodustamise menetluse seisu kohta, et TTJA saaks otsustada, mil viisil on võimalik planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga kattuva mereala hoonestulosa taotluse menetlemisega jätkata.

¹³ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=2698c543-a609-4263-bd00-e2a63b50c4f0>

¹⁴ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/view/851313>

¹⁵ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/view/988081>

¹⁶ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=b1b62351-23e7-45a4-90a9-3915a5fc3873>

¹⁷ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/view/998807>

¹⁸ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/view/1002828>

¹⁹ [https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/?search\[public_number\]=16-7%2F20-07598-122](https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/?search[public_number]=16-7%2F20-07598-122)

- 1.17. Saare Wind Energy OÜ esindajana saatis Advokaadibüroo WALLESS OÜ 10. veebruaril 2025. a TTJA-le kirja²⁰, millega juhtis tähelepanu, et Saare Wind Energy OÜ taotlus on esitatud lähtudes eeldusest, et meretuuleparki kavandatud tuulikud on võimalik rajada kuni Saare Wind Energy OÜ taotletud ala välispiirini. Kirjas viidati, et Eesti mereala planeering ei mõjuta nende hoonestuslubade menetlemist, mille osas on taotlus esitatud enne planeerimismenetluse algust, ja et seetõttu ei saa Eesti mereala planeeringus kehtestatud minimaalselt 2 km laiuse puhverala nõue kahe tuulepargi vahel piirata Saare Wind Energy OÜ õigust tema kasuks koormatava mereala kasutamisel. See kiri saadeti seoses Sunly Wind OÜ Saare 7 ala hoonestulosa taotlusega, ehk alaga SW14, mis piirnes SW15 hoonestulosa taotluse alaga idast. Saare Wind Energy OÜ rajatavast meretuulepargi servast ulatub 2 km laiune puhver aga ka Sunly Wind OÜ SW15 meretuulepargi hoonestulosa taotluse alale ja see puhver oleks kattunud omakorda osaliselt algse planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga.
- 1.18. KeA selgitas 21. veebruari 2025. a kirjaga²¹ nr 6-2/24/18782-6, et Kolgi madaliku looduskaitseala moodustamine sealsete loodusväärtuste kaitseks on põhjendatud, sest Kolgi madaliku planeeritaval looduskaitsealal karid lihtsalt ei esine, vaid tegemist on kõige esinduslikemate karidega majandusvööndis. Planeeritav Kolgi madaliku looduskaitseala on seotud Eesti merestrateegia meetmete rakendamisega, et tagada merekaitsealade sidus võrgustik, vähendada mereelupaikade pindalalist survet ning säilitada Eesti mereala ja majandusvööndi loodusväärtusi. Eelkõige on tegemist mereelupaiga karide ja linnustiku (auli, kauride ja väikekajaka puhkeala ja läbirände piirkond) kaitseks vajaliku alaga. Mere elurikkuse ja ökoloogiliste protsesside seisukohast on tegemist prioriteetse alaga. Planeeritavale Kolgi madaliku looduskaitsealale ehitiste rajamisega kahjustatakse eelkõige mereelupaikasad ning linnud tõrjutakse neile olulistelt elupaikadelt välja. Kavandatavast kaitsealast hõlmab Sunly Wind OÜ SW15 hoonestusala ligikaudu poole pindalast, mistõttu on ehitustegevuse mõju loodusväärtustele suur. Sunly Wind OÜ SW15 hoonestusala vähendamine kattuva osa võrra on vajalik, sest majandusvööndis puuduvad alternatiivsed samaväärtuslikud merealad.
- 1.19. TTJA teavitas 11. juuli 2025. a kirjaga²² nr 16-7/25-05982-007 KeA-d, et keeldus Saare 7 alal (SW14) meretuulepargi hoonestulosa menetluse algatamisest Sunly Wind OÜ ja OÜ Utilitas Wind taotluste alusel. Hoonestulosa menetlust ei saanud algatada, sest Sunly Wind OÜ enampakkumisel osalemise avaldust määratud tähtajaks ei esitanud ja OÜ Utilitas Wind ei tasunud tähtajaks tagatisraha.
- 1.20. KeA saatis 6. oktoobril 2025. a TTJA-le kirja²³ nr 7-16/25/19204, et täpsustada planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga kattuvate Sunly Wind OÜ meretuuleparkide hoonestulosa taotluste alade SW8, SW11 ja SW15 menetluste hetkeseisu. Hoonestulosa taotlust SW8 ei ole viidud kooskõlla ehitusseadustiku § 113¹ lõikega 1¹, mille alusel võib hoonestulosa taotluse avaliku veekogu koormamiseks meretuulepargiga esitada minimaalselt 75 km² suurusele alale. Hoonestulosa taotluse SW11 esitas²⁴ Sunly Wind OÜ TTJA-le 15. juulil 2021. a, kuid KeA-le kooskõlastamiseks seda edasi saadetud ei ole.
- 1.21. TTJA saatis 21. oktoobril 2025. a KeA-le kirja²⁵ nr 16-7/20-07598-128, kus selgitas et Sunly Wind OÜ SW8 ja SW11 hoonestulosa taotluse menetlused on ootel, kuna taotletavad alad kattuvad TRAM-i 18. aprilli 2023 kirjas nr 7.2-4/23/6172-2 (kättesaadav TTJA dokumendiregistris registreerimise numbriga 16-7/23-04177-002²⁶) välja toodud laevaliikluskoridoridega ning sellest tulenevalt ei ole taotluseid saadetud ka asjaomastele

²⁰ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumendiregister/view/1022981>

²¹ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=0554f46c-7bf3-476b-9d27-49aa31421adf>

²² <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumendiregister/view/1051453>

²³ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=9dc62e9e-79e1-4e51-bc80-883914584d93>

²⁴ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumendiregister/view/623100>

²⁵ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumendiregister/view/1067364>

²⁶ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumendiregister/view/851313>

asutustele arvamuse avaldamiseks. Sunly Wind OÜ SW15 hoonestusloa taotlus on ootel, kuna projekteeritava Kolgi madaliku looduskaitseala moodustamise otsust ei ole veel tehtud.

2. KAALUTLUSE ALUSED

- 2.1. LKS § 1 järgi kaitstakse loodust selle mitmekesisuse säilitamise, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liikide soodsa seisundi tagamisega. Loodusliku elupaiga seisund loetakse LKS § 3 lõike 1 järgi soodsaks, kui selle looduslik levila ja alad, mida elupaik oma levila piires hõlmab, on muutumatu suurusega või laienemas ja selle pikaajaliseks püsimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid toimivad ning tõenäoliselt toimivad ka prognoosisimulatusse jäävas tulevikus ja elupaigale tüüpiliste liikide seisund on soodus. Liigi seisundit loetakse LKS § 3 lõike 2 kohaselt soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik.
- 2.2. LKS § 7 lõike 1 kohaselt on loodusobjekti kaitse alla võtmise eelduseks selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Sama paragrahvi lõike 2 järgi võetakse loodusobjekt kaitse alla ka juhtudel, kui see on vajalik loodusdirektiivi või linnudirektiivi²⁷ rakendamiseks.
- 2.3. Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala moodustamise eelduseks on eelkõige alal leiduvate liikide ja elupaigatüüpide ohustatus, kuivõrd nende olemasolu ja kõnealuse ala püsiv kasutamine on faktiliselt tõendatud ning rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus täiendavate merekaitsealade loomiseks seoses Euroopa Liidu (EL) elurikkuse strateegia²⁸ aastani 2030 ja HELCOM-i²⁹ konventsiooni arvestamisega. Lisaks tuleneb rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus Aafrika ja Euraasia rändveelindude kaitse kokkuleppest (AEWA³⁰ – *The African-Eurasian Waterbird Agreement*). AEWA leppe tegevuskava nõuab Metsloomade rändliikide kaitse konventsiooni (*Convention on Migratory Species – CMS, edaspidi Bonni konventsioon*) artikli III lõigete 4 ja 5 rakendamist. Tegemist on 23. juunil 1979. a Bonnisi vastu võetud raamkonventsiooniga. Bonni konventsiooni artikli III lõike 4 kohaselt: *konventsiooniosalised, kes on I liites loetletud liikide levialariigid, püüavad /---/ vastavalt asjakohasusele vältida, kõrvaldada, kompenseerida või minimeerida liigi rännet tõsiselt takistava või välistava tegevuse või takistuse kahjustava mõju*. Seega AEWA leppe tegevuskava kohustab liikmesriike, sh Eestit kehtestama meetmeid rändavate veelindude kaitseks. Erilist tähelepanu tuleb pöörata ohustatud ja ebasoodsas kaitsestaatuses olevatele liikidele.
- 2.4. Vastavalt LKS § 4 lõikele 7 võib esteetiliselt väärtuslikku maastiku või selle üksikelementi kaitsta kohaliku omavalitsuse tasandil. Viidatud sättest tulenevalt võib maastik või maastiku üksikelement, samuti haljastus või haljastuse üksikelement olla kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaks loodusobjektiks, kui see ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal. LKS eelnõu 279 SE (2004) seletuskirja järgi loodi uus kaitstava objekti tüüp – kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid – selleks, et kohalikel omavalitsustel oleks võimalus kaitsta loodusobjekte, mille väärtus on eelkõige paikkondlik. Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavate loodusobjektide näitena mainitakse seletuskirjas muuhulgas üksikuid maastikuelemente, mis kogu Eestit arvestades pole nii

²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:ET:PDF>

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0380>

²⁹ Helsingi konventsioon ehk Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon (ka HELCOM-i konventsioon) on loodud Läänemere merekeskkonna kaitseks.

³⁰ <https://www.unep-awa.org/en/parties-range-states>

silmapaistvad, kuid omavad kohalikus kontekstis olulist tähendust kas kultuuriloolises, esteetilisest või mistahes muus mõttes.

- 2.5. Lisaks kaitse alla võtmise eeldustele tuleb LKS § 8 lõike 4 kohaselt kaitse alla võtmise menetluse algatamise otsuse tegemisel hinnata ka kaitse alla võtmise otstarbekust. Teisisõnu tuleb hinnata seda, mis selle objekti säilimist reaalset ohustab ning kas on olemas ka muid alternatiive lisaks kaitse alla võtmisele, mis nende ohutegurite realiseerumist aitaks vältida või olulisel määral vähendada. Otstarbekuse hindamisel lähtutakse LKS §-s 2 toodud põhimõtetest, st loodust kaitstakse looduse säilitamise seisukohalt oluliste alade kasutamise piiramisega, sealjuures iga kord kaaludes ka alternatiive. Looduse säilitamise seisukohast olulisteks aladeks loetakse neid alasid, kus on selliste liikide elupaigad ja/või elupaikade osad, mis pole veel piisavalt kaitstud, mistõttu võib tõenäoliselt väita, et liigi pikaajaline säilimine levialal ei ole tagatud. Siinkohal on arvesse võetud ka LKS §-s 48 toodud nõudeid, mille kohaselt tagatakse liigi soodne seisund I kaitsekategooria liikide puhul kõikide teadaolevate elupaikade või kasvukohtade kaitsmisega kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega, II kaitsekategooria liikide puhul tuleb kaitse alla võtta 50% leiukohtadest ning III kaitsekategooria liikide puhul 10% leiukohtadest. Kui LKS §-s 48 sätestatud nõue on täidetud, kaitstakse kaitsealadelt, hoiualadelt ning püsielupaikadest väljajäävates kohtades kaitsealuseid liike LKS isendikaitse sätetega (§ 55).
- 2.6. LKS § 8 lõike 1 järgi on igaühel õigus esitada kaitse alla võtmise algatajale ettepanek loodusobjekti kaitse alla võtmiseks. Vastavalt sama paragrahvi lõikele 3 korraldab kaitse alla võtmise algataja ettepanekus nimetatud loodusobjekti kaitse alla võtmise põhjendatuse ja otstarbekuse ning kavandataivate piirangute otstarbekuse ekspertiisi, kaasates selleks vastava ala eriteadmistega isiku. LKS § 8 lõike 4 sätestab, et kui ekspertiisi tulemusest nähtub, et loodusobjektil puuduvad LKS-iga sätestatud kaitse alla võtmise eeldused või kaitse alla võtmine ei ole otstarbekas, võib kaitse alla võtmise algataja keelduda kaitse alla võtmise menetluse algatamisest, edastades ettepaneku tegijale kaitse alla võtmise algatamisest keeldumise otsuse koos eksperdi arvamusega. LKS § 8 lõikest 5 tuleneb, et kui loodusobjektil on LKS-iga sätestatud kaitse alla võtmise eeldused ja kaitse alla võtmine on otstarbekas, algatatakse kaitse alla võtmise menetlus vastavalt LKS §-le 9.
- 2.7. Eeltoodust tulenevalt oli TÜ Eesti mereinstituudil õigus esitada ettepanek Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala moodustamiseks ning kaitse-eesmärkide sõnastamiseks. Ettepanekus nimetatud ala riikliku kaitse alla võtmine ja kaitse-eesmärkide seadmine toimub eeldusel, et ekspertiisi käigus tuvastatakse loodusobjektil LKS-is sätestatud kaitse alla võtmise eelduste olemasolu ning kaitse alla võtmise otstarbekus. Nimetatud ekspertiis esitatakse käesoleva käskkirja peatükis 3.
- 2.8. LKS § 9 lõike 1 kohaselt algatab loodusobjekti kaitse alla võtmise menetluse ja määrab menetluse läbiviija KliM, arvestades LKS-iga sätestatud eeldusi loodusobjekti kaitse alla võtmiseks. (Erandiks on loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmine, mille menetluse algatab ja viib läbi kohalik omavalitsus.)
- 2.9. Käesoleva käskkirjavormis ekspertiisi koostamisel on lähtutud eelnevates punktides nimetatud asjaoludest ehk analüüsitud on seda, kas alal on olemas kaitse alla võtmise eeldused ja kas ala riikliku kaitse alla võtmine on otstarbekas. Lähtuti Vabariigi Valitsuse 12. mail 2022. a kehtestatud Eesti mereala planeeringus³¹ seatud suunistest ja Eesti mereala keskkonnaseisundi koondaruandest³² (2024). Väärtuste analüüsimisel on aluseks võetud EELIS-esse kantud andmestik liikide ja elupaigatüüpide kohta, TÜ Eesti mereinstituudi 2024. a lõpu seisuga koostatud karide paiknemise kiht³³ ning kaitse alla võtmise ettepaneku

³¹ <https://www.mkm.ee/sites/default/files/documents/2025-01/mereala-planeering-seletuskiri-2022.pdf>

³² [file://sise.envir.ee/Kasutajad\\$/KA/38012310014/Downloads/MSRD%20koondaruand%202024_v3%20final.pdf](file://sise.envir.ee/Kasutajad$/KA/38012310014/Downloads/MSRD%20koondaruand%202024_v3%20final.pdf)

³³ TÜ Eesti mereinstituudi andmekiht, mis koondab nii modelleeritud kui kaardistatud karide levikut

tegemisele eelnenud TÜ Eesti mereinstituudi läbi viidud uuringud³⁴ merepõhja elustiku ja elupaikade, kalastiku ja lindude kohta (2020). Lisaks on analüüsimisel aluseks võetud planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga piirneval alal läbi viidud TÜ Eesti mereinstituudi merepõhja elustiku, elupaikade ja veekvaliteedi uuringut³⁵ (2023) ja Eesti Ornitoloogiaühingu linnustiku uuringut³⁶ (2023), mis tehti Saare Wind Energy OÜ kavandatava tuulepargi ala hoonestusloa taotluse keskkonnamõjuhindamise raames. Arvestati ka Eesti Maaülikooli 2011. a koostatud veelindude kevad- ja sügisrände jaotumuse kaarte³⁷ Lääne-Eesti kohta, Eesti Ornitoloogiaühingu 2016. a koostatud mereala planeeringu alusuuringut³⁸ lindude rändekoridoridest ja tuuleparkide mõjust lindude toitumisalale, Eesti Maaülikooli 2016. a uuringut³⁹ merelindude kohta NEMA projekti raames, Eesti Ornitoloogiaühingu 2019. a koostatud mereala planeeringu alusuuringut⁴⁰ lindude peatumisalade analüüsi kohta, TÜ Mereinstituudi 2020. aastal koostatud mereala planeeringu alusuuringut⁴¹ merepõhja elustiku ja elupaikade kohta, Eesti Ornitoloogiaühingu 2021. a koostatud mereala planeeringu alusuuringut⁴² kuni 300 m kõrguste avameretuulikute mõjust lindude rändele, Eesti Maaülikooli 2016.⁴³ ja 2021.⁴⁴ a talvituvate lindude lennuloendusi, Eesti Ornitoloogiaühingu 2022. a mereliste rahvusvahelise tähtsusega linnualade uuendamise projekti⁴⁵, Eesti Ornitoloogiaühingu 2024. a arktiliste veelindude kevadist lennuloendust⁴⁶ ning Keskkonnaagentuuri 2024. a koostatud analüüsi⁴⁷ loodusdirektiivi mereelupaikade ja meretuuleparkide kohta, mis hindas potentsiaalsete meretuulikute mõju loodusdirektiivi ja merestrategia raamdirektiivi põhjaelupaikadele Eesti merealal.

3. PÕHJENDUSED

- 3.1. TÜ Eesti mereinstituudi ettepaneku kohaselt on Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala kaitse alla võtmise eelduseks eelkõige väga heas seisundis loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübi karide (1170), olulise linnuala ning olulise kalade koelmu- ja toitumisalade ohustatus. TÜ Eesti mereinstituudi uuringud Eesti majandusvööndis lähtusid vajadusest selgitada välja, kas rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus uute merekaitsealade loomiseks on majandusvööndis põhjendatud.
- 3.2. Ettepanekus on kaitse alla võtmise eeldusena toodud välja **ohustatus** ja nimetatud ettepanekualade kaitse eesmärgid.

³⁴ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=2c60dd5f-d574-487a-9869-6733ec7b3399>

³⁵ https://swe.ee/wp-content/uploads/2023/08/Lisa-3.6-SWE-tuulepargiala-aruanne_merepõhi_mereelustik.pdf

³⁶ <https://swe.ee/wp-content/uploads/2023/08/Lisa-3.8-SWE-aruanne-v2.pdf>

³⁷ Kuresoo, A., Leito, A. ja Luigujõe, L. 2011. Saare, Hiiumaa, Lääne- ja Pärnu maakonna maismaa-ala maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringu koostamine: Analüüs linnustiku osas teemaplaneeringuga kavandatavate objektidega kaasnevatest võimalikest mõjudest ja neid leevendavatest meetmetest.

³⁸ <https://mkm.ee/sites/default/files/documents/2025-01/uuring-2016-lindude-r%C3%A4ndekoridor.pdf>

³⁹ Luigujõe L (2016) NEMA merelinnud. Eesti merealade loodusväärtuste inventeerimine ja seiremetoodika väljatöötamine. Eesti Maaülikool, Tartu.

⁴⁰ <https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2024-11/uuring-2019-lindude-peatumisalad.pdf>

⁴¹ <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-06/L%C3%B5pparuanne%20-%20Merep%C3%B5hja%20elustiku%20ja%20elupaikade%20uuring%20ning%20mere%20CO2%20sidumispotentsiaali%20hindamismetoodika.pdf>

⁴² <https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2024-11/uuring-2021-tuulikute-m%C3%B5ju-lindude-r%C3%A4nde.pdf>

⁴³ Luigujõe L, Auniš A (2016) Talvituvate lindude rahvusvaheline lennuloendus. Seirearuanne. Eesti Maaülikool, Tartu-Riia.

⁴⁴ Luigujõe L, Auniš A (2021) Talvituvate veelindudel rahvusvaheline lennuloendus Eesti rannikumerel. Seirearuanne. Eesti Maaülikool, Tartu-Riia.

⁴⁵ https://eoy.ee/pics/1451_Merelised_linnualad_aruanne_uuendatud.pdf

⁴⁶ Luigujõe L, Kuus A (2024) Arktiliste veelindudel lennuloendus Eesti rannikumerel. Seirearuanne. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu.

⁴⁷ https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/2024-12/20241211%20-%20KAUR%20-%20LoD%20mereelupaikade%20anal%C3%BC%C3%BCsi_0.pdf

Kolgi madaliku looduskaitseala kaitse-eesmärgid:

- 1) kaitsta loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpi karid (1170) ja tagada elupaigatüübi levik ja soodne looduskaitsealine seisund Eesti majandusvööndis;
- 2) kaitsta kalade koelmu- ja toitumisasalaid;
- 3) kaitsta olulist linnuala.

Irbe madaliku looduskaitseala kaitse-eesmärgid:

- 1) kaitsta loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpi karid (1170) ja tagada elupaigatüübi levik ja soodne looduskaitsealine seisund Eesti majandusvööndis;
- 2) kaitsta kalade koelmu- ja toitumisasalaid. Kaitsta võldase elupaika;
- 3) kaitsta olulist linnuala

- 3.3. Kolgi ja Irbe madaliku looduskaitseala ettepanekutes on välja toodud, et need alad on äärmiselt olulised elupaigatüübi karid kaitsmiseks Eesti majandusvööndis, kuna Kolgi madaliku alal asub 25,6% (10 km² karide lisandumine suurendab seda protsenti) ja Irbe madaliku alal 14,7% kogu majandusvööndi karidest. Mõlemal alal asuv elupaigatüüp karid on väga heas seisundis – inimõju hetkel piirub vaid kaudsete mõjudega (Läänemere üldine eutrofeerumise tase, üldine ohtlike ainete reostuskoormus), kohalikud inimtekkelised survetegurid praktiliselt puuduvad. Tegemist on merepõhja elustiku osas kõige kõrgemate põhjaelustiku liigirikkuse piirkondadega (bioloogilise mitmekesisuse nn kuumkoht (*hot-spot*)).
- 3.4. Kolgi ja Irbe madaliku looduskaitseala ettepanekutes on välja toodud, et nendel aladel on Läänemere lesta, sügiskuduräime, nolguse ja meripühvli koelmuala, oluline turgutusala tursa noorkaladele ning euroopa lesta ja läänemere lesta oluline toitumisalala. Irbe madaliku alal tehti kindlaks ka võldase esinemine. See kalaliik on kantud loodusdirektiivi II lisasse, mille kohaselt on selle kalaliigi asurkonna säilitamiseks vajalik erikaitsealade määramine.
- 3.5. Kolgi madaliku looduskaitseala ettepanekus on välja toodud, et ala on oluline linnuala (varasemalt on uuringutes märgitud kui oluline kaitsestaatus mitteomav linnuala⁴⁸). Ala on oluline eelkõige auli, kauride (järvekaur ja punakurk-kaur) ja väikekajaka puhkeala ja läbirände piirkond (eri liigid kasutavad ala rändepeatusteks, talvitumisalana ning suvise toitumisalana).
- 3.6. Irbe madaliku looduskaitseala ettepanekus on välja toodud, et ala piirneb vahetult Kura kurgu rahvusvahelise tähtsusega linnualaga moodustades sellega loogilise terviku Kura kurgu lindude rändekoridori piirkonnas. Ala on oluline eelkõige auli, kauride (järvekaur ja punakurk-kaur), mustvaera ja väikekajaka puhkeala ja läbirände piirkond (eri liigid kasutavad ala rändepeatusteks, talvitumisalana ning suvise toitumisalana).
- 3.7. Irbe madaliku looduskaitseala ettepanekus on välja toodud, et ala kaitse alla võtmine võimaldaks piiriülese kaitseala moodustamise Lätiga.
- 3.8. Karide elupaigatüübi osas hindas KeA, milline on elupaigatüübi esinemisalade täiendava kaitse alla võtmise vajadus. Hindamisel arvestati sellega, kas elupaiga pindala Eestis on hinnatud piisavaks⁴⁹ ja milline on ettepanekualale jääva elupaiga pindala. Arvestati 2025. a

⁴⁸ Eesti Ornitoloogiaühingu 2016. aastal koostatud mereala planeeringu alusuuringus on selgitus, et kaitsestaatuseta linnuala tähendab lindude koondumisala, millel pole seni määratletud rahvusvahelist (nt Natura 2000) või Eesti kaitsestaatus (kaitseala, hoiuala vm), kuid millel on selleks suur potentsiaal, täpsem väärtus tuleks välja selgitada ja vajadusel alustada kaitse alla võtmise menetlust.

⁴⁹ <https://kliimaministeerium.ee/media/1927/download>

koostatud EL loodusdirektiivi artikkel 17 aruandes 2019-2024⁵⁰ välja toodud elupaigatüübi looduskaitse seisundi koondhinnangut ja trendi. Arvestati ka rahvusvahelisest lepingust tulenevat kohustust mereala täiendavalt kaitse alla võtta. HELCOM on seadnud eesmärgiks määratleda vähemalt 10% iga Läänemere alambasseini merealast ranniku või mereliste kaitsealadena. Eestit ümbritsevatel merealadel ei ole see eesmärk täidetud Läänemere avaosa poole jäävates mereosades ehk Läänemere avaosa põhjabasseinis ja Ida-Gotlandi basseinis. Arvesse võeti EL elurikkuse strateegiat aastani 2030. Eesti toetab EL-i elurikkuse strateegiaga seatud ambitsiooni luua üleeuroopaline sidus kaitsealade võrgustik, milleks tuleb kaitse alla võtta vähemalt 30% EL-i maismaast ja 30% EL-i merealast, seejuures vähemalt 10% sellest peab olema range kaitse all. Arvesse võeti Eesti merestrateegia keskkonnavalasid 2024. a ajakohastatud sihte (Eesti mereala keskkonnaseisundi 2024. a aruanne⁵¹). Arvesse võeti ka asjaolu, et Euroopa Komisjon on oma Natura 2000 võrgustiku teemalistes ettekannetes juhtinud liikmesriikide tähelepanu sellele, et suurimad puudujäägid kaitsealade võrgustikus on merealadel, eriti avamerialadel.

- 3.9. Ettepanekus nimetatud loodusdirektiivi elupaigatüübi karide pindala on Eestis 2019. a hinnatud piisavaks. Karide looduskaitse seisundi 2025. a koondhinnangut on hinnatud soodsaks ja trendi stabiilseks, kuid Kolgi madaliku ja Irbe madaliku looduskaitseala ettepanekualadel on tegemist kõige esinduslikemate karidega majandusvööndis ja alternatiivseid sama väärtuslikke karisid majandusvööndis rohkem ei leidu, kuna mujal on suure veesügavuse tõttu põhjaelustik oluliselt vaesem või puudub. TÜ Eesti mereinstituudi koostatud mereala planeeringu merepõhja elustiku ja elupaikade alusuuringus⁵² (2020) jõudis ekspertgrupp järeldusele, et väärtuslike karide soodsa seisundi tagamiseks on vaja kindlasti kaitsealade võrgustikku laiendada majandusvööndise jääva Kolgi madaliku ala ja Vilsandi rahvuspargi avamereosa laienduse võrra. Majandusvööndi kõige madalamad karid on seotud kõrge põhjaloomastiku biomassiga söödava rannakarbi (*Mytilus trossulus*) näol. Rannakarp toitub veesambast planktonit filtreerides ja kujutab seeläbi endast olulist lüli pelaagilise ja pentilise süsteemi vahel. Rannakarp on oluliseks toiduobjektiks kaladele (avamere tingimustes eelkõige lest) ja paljudele sukelduvatele veelindudele. Rannakarp vajab kinnitumiseks kõva põhjasubstraati ja kuna avameremadalikel on kõva põhjasubstraat seotud madalamate aladega, siis karide väiksema veesügavusega footilisele vööndile kõrgema ökoloogilise ja looduskaitse tähtsuse omistamine toetab ka kõrgema rannakarbi asustustiheduse ja biomassiga alasid. Kõrgem bioloogiline mitmekesisus tagab üldiselt pikemas ajaperspektiivis kõrgema bioloogilise produktsiooni, suurema hulga ökosüsteemi teenuseid ja koosluste vastupanuvõime häiringutele. Üheks murdepunktiks liigirikkuse vähenemisel on üleminek footiliselt põhjalt afootilisele põhjale ehk taimestiku kadumine merepõhja jõudva valguse puudumise tõttu. Lisaks taimestiku kadumisele väheneb oluliselt ka põhjaloomastiku mitmekesisus, sest kaovad ka taimestikuvööndi loomad. Footilise sügavuse piir avameres on TÜ Eesti mereinstituudi andmetel 28,7 m. Põhjataimestiku üldkatvus aitab hinnata alade ökoloogilist rolli ja looduskaitse väärtust. Kolgi madaliku ja Irbe madaliku looduskaitseala ettepanekualadel tuvastati põhjataimestiku ja -loomastiku suur katvus ja liigirikkus, mis viitab nende elupaikade väga heale seisundile.

Planeeritavad looduskaitsealad on seotud Eesti merestrateegia meetmete rakendamisega, mille eesmärgid lähtuvad EL elurikkuse strateegiast aastani 2030. Eesti on võtnud sealt endale samuti eesmärgiks 30% mereala kaitse alla võtmise, seejuures range kaitse all oleva ala osakaal peab sellest olema 10%. Seega kaitse alla võtmise eeldusena on **rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus** Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala kaitse alla võtmisel põhjendatud. Samuti on kaitse alla võtmise eelduseks rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus, mis tuleneb Aafrika ja Euraasia

⁵⁰ <https://keskkonnaportaali.ee/et/loodusdirektiivi-artikkel-17-aruanne-2019-2024>

⁵¹ <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnakasutus/merestrateegia#i-etapp-eesti-mereala>

⁵² <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-06/L%C3%B5pparuanne%20-%20Merep%C3%B5hja%20elustiku%20ja%20elupaikade%20uuring%20ning%20mere%20CO2%20sidumispotentsiaali%20hindamismetoodika.pdf>

rändveelindude kaitse kokkuleppest (AEWA), mille tegevuskava kohustab liikmesriike, sh Eestit kehtestama meetmeid rändavate veelindude kaitseks. Erilist tähelepanu tuleb pöörata ohustatud ja ebasoodsas kaitsestaatuses olevatele liikidele.

Eesti merestrateegias välja toodud meede (BALEE-T40-2024) seab eesmärgiks merekaitsealade sidusa võrgustiku laiendamise, et vähendada mereelupaikade pindalalist survet ning säilitada Eesti mereala ja majandusvööndi loodusväärtusi. Seega on riik seadnud prioriteediks, et ka majandusvööndis tuleb mereelupaikasad kaitsta ja selle tagamiseks on vajalik ja asjakohane kaitsealade moodustamine. Eesti ei ole seni majandusvööndisse kaitsealasid moodustanud. Merekaitsealade osakaal sisemere, territoriaalmere ja majandusvööndi pindala suhtes on KAUR-i andmetel 19,3% (2024). LKS-i planeeritava muudatusega nähakse vajadust, et kaitse all oleks 30% merealast. Eesti mereala keskkonnaseisundi 2024. a aruandes on hinnatud ka mereliste loodusdirektiivi elupaigatüüpide looduskaitsest seisundit. Karide osas on seisundit hinnatud küll soodsaks, kuid tuleviku väljavaateid ebasoodsaks-ebapiisavaks. Eelkõige on see seotud võimalike meretuuleparkide arendamisega, mis karide elupaigatüübi seisundit kahjustavad.

- 3.10. KliM eesmärk on vältida loodusdirektiivi mereelupaikade seisundi ja tulevikuväljavaadete halvenemist meretuuleparkide arenduste tõttu. Odavam on hoida väärtuslike elupaikade head seisundit, kui hakata kunstlike meetmetega seda halvast/ebasoodsast seisundist heaks parandama. Keskkonnaagentuuri 2024. a koostatud analüüs⁵³, mis hindas potentsiaalsete meretuulikute mõju loodusdirektiivi ja merestrateegia raamdirektiivi põhjaelupaikadele Eesti merealal, toob välja, et kõige enam on tuuleenergia arendusalasid planeeritud Ida-Gotlandi basseini merealale (45%), teisena Liivi (Riia) lahe merealas (43%) ning 12% kõikidest arendusaladest asub Läänemere avaosa põhjabasseinis. Ühtegi arendusala ei asu Soome lahe merealas. Eesti mereala planeeringu tuulenergeetika arendusala koos innovatsiooni- ja reservalaga omavad vähest mõju loodusdirektiivi elupaigatüüpidele üle Eesti mereala, mõjutades suuremalt jaolt ainult karide elupaigatüüpi. Karide elupaigatüübi kogu levikualast Eestis jääb Ida-Gotlandi basseini 31,65%, Läänemere avaosa põhjabasseini jääb 30% karide elupaigatüübist, Soome lahe merealasse 9% ning Liivi (Riia) lahe merealasse 29%. Üle-Eestiliselt oleks karide kadu tuuleenergeetika arendusalade tõttu 0,06% nende pindalast. Töötamisaegne häiring on 3%. Ehitusaegne häiring on mõnevõrra suurem, jäädes 8,98% juurde karide pindalast. Seega üle Eesti mereala loodusdirektiivi elupaigatüübi karide pindalast on tervikult mõjutatud 12% Eesti mereala planeeringu tuulenergeetika arendusalast koos innovatsiooni- ja reservalaga, kui kõik arendused tehtaks samal ajal. Muid loodusdirektiivi elupaigatüüpe üle-Eestiliselt ega ka eraldi merealade lõikes tuuleenergia arendusalad koos innovatsiooni- ja reservalaga ei mõjuta.

Vaadates merepiirkondi kitsamalt, avaldab Eesti mereala planeeringu tuuleenergeetika arendusala mõju ainult Ida-Gotlandi basseinis, kus karide elupaigatüübi kadu on 0,3% nende pindalast, häiring 9,5% pindalast ja ehitusaegne häiring 30,5% karide pindalast. Seega kogumõju 40,3%-le karide levikualast selles alambasseinis. Muudes merealades tuuleenergeetika arendusalad, innovatsiooniala ja reservala mõju ei avalda, kuna Soome lahe merealas ning Läänemere avaosa põhjabasseinis Eesti mereala planeeringu tuuleenergeetika arendusala, innovatsiooni- ja reservala hetkel pole (Hiiu mereala planeering on selles osas kehtetuks tunnistatud) ning Liivi (Riia) lahes paiknevad arendusalad nii, et need ei mõjuta loodusdirektiivi elupaiku.

- 3.11. Planeeritav Kolgi madaliku looduskaitseala kattub kogu ulatuses Eesti mereala planeeringu tuuleenergeetika alaga. Vabariigi Valitsus kehtestas Eesti mereala planeeringu 12. mail 2022. a, ehk vahetult enne, kui KeM edastas 18. juulil 2022. a ettepaneku materjalid KeA-le eelduste ja otstarbekuse selgitamiseks. Eesti mereala planeeringu seletuskirjas tuuakse välja, et mõjude hindamise ekspertgrupi hinnangul ei ole mõistlik kaitseala ettepanekuga kattuvat

⁵³ https://keskkonnaportaali.ee/sites/default/files/2024-12/20241211%20-%20KAUR%20-%20LoD%20mereelupaikade%20anal%20C3%BC%20C3%BCsi_0.pdf

ala võtta majanduslikku kasutusse enne kaitseala moodustamise menetluse lõppu ja konkreetsete piirangute selgumist.

Riiklikke taastuvenergeetika eesmäärke tuuleenergeetika arendamiseks sobiva ala vähenemine ei mõjuta, kuna energiamajanduse arengukava (ENMAK) 2035⁵⁴ kohaselt on eesmärk rajada aastaks 2035 meretuuleparke võimsusega 1GW, kuid 2025. a oktoobri seisuga on TTJA andmetel algatatud⁵⁵ meretuuleparkide hoonestusloa menetluste maksimaalne võimsus kokku 17,4 GW. Tuuleenergia tootmise võimalusi kaaludes tuleb arvestada riigi seatud taastuvenergia tootmise eesmärkidega.

- 3.12. Eesti mereala keskkonnaseisundi 2024. a aruandes⁵⁶ välja toodud Eesti mereala kasutuse sotsiaal-majandusliku analüüsi alusel saab järeldada, et planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala loomisega ei kaasne olulisi negatiivseid mõjusid arvestades kaitseala paiknemist majandusvööndis. Planeeritavatel kaitsealadel puudub otsene vajadus kalapüügi piiramiseks. Avamerepüügil on peamiseks püügivahendiks traalid. Eestis toimub töenduslik traalpüük merealal, mis on sügavam kui 20 m. Traalitakse räime ja kilu. Ettepanekus soovitakse küll piirata kalapüük merepõhja kahjustavate püügivahenditega, kuid kõige väärtuslikumatel madalatel karidel (alla 20 m sügavusega alal) on traalpüük juba praegu keelatud⁵⁷.

Elusressursside kasvatamiseks, ehk kala-, karbi- ja vetikakasvatuseks ettepanekualad oma kauge paiknemise tõttu majandusvööndis ei sobi ja rannikule lähemal on selleks majanduslikult sobivamaid alternatiivseid alasid. Eesti mereala planeering ei määra kalakasvatuseks sobilikke alasid, sest avamere kalakasvanduste tehnoloogia on arengujärgus ja seetõttu võib sobilike alade määramine põhjendamatult piirata keskkonnatingimustega arvestavat sinimajanduse arengut. Siiski seatakse mereala planeeringuga tingimus, et kalakasvandusi tuleb rajada sügavamatele ja avatumatele merealadele, et vähendada reostuse võimalikku mõju. Sügavamatel merealadel on enamasti vähem mõjutatavat elustikku (merepõhja elupaiku, kalade koelmualasid jm). Avameremadalikud looduskaitsealad põhjustel kalakasvanduste rajamiseks ei sobi. Karbi- ja vetikakasvatuse on rajatud väga vähe ja needki paiknevad või enamasti alles planeeritakse rajada rannikulähedasse merre. Majandusvööndis puudub huvi ka vetikapüügiks. Punavetikas agarik (*Furcellaria lumbricalis*) on ainus liik, mille lahtist vormi Läänemerest traalitakse kommertsiaalses mastaabis, tootmaks furtcellaraani nimelist polüsahhariidi, mis on tarretisaine. Lisaks kogutakse kaldale uhutud agarikku ka Lääne-Saaremaa randadelt. Agariku väljapüüki ei piira püügilimiit, kuna praegusel ajal püütakse limiidist välja vaid osa. Madala püügimäära põhjuseks ei ole ressursi defitsiit, vaid peamiselt madal nõudlus turul.

Puudub huvi ja vajadus majandusvööndis hüljeste küttimiseks. Eestis lubatakse hallhülgeid taas küttida alates 2015. aastast (küttimine oli peatatud 1970. aastate algusest kuni 2015. aastani). Küttimise lubamisega saab reguleerida liigi asurkonna arvukust, mis aitab mõningal määral kaasa kutselisel kalapüügil tekkivate kahjustuste ennetamisele – hülged püüavad kalurite mõrdadest ja võrkudest toitu, lõhkudes nii püüniseid ning põhjustades kaluritele majanduslikku kahju. Hallhülge küttimismaht on Eestis jaotatud kolme piirkonna vahel - Liivi laht, saarte põhja- ja läänerannik ning Soome laht. Üldiselt on Eestis täidetud veerand kuni pool hallhülge küttimismahtudest. Enamik hüljestest on kütitud Liivi lahes Kihnu jahipiirkonnas. Linnujahti planeeritava kaitsekorraga ei lubataks, sest see häiriks oluliselt seal peatuvaid ja toituvaid linde. Reaalset huvi lindude küttimiseks majandusvööndis ei ole.

Merega seotud turismi ja erinevaid vaba aja tegevusi nagu paadisõit ja veespordialad planeeritavatel kaitsealadel piirata ei ole vaja. Puudub vajadus ujuvvahendi liikumise

⁵⁴ 08.01.2026 Vabariigi Valitsuses kinnitatud: https://kliimaministeerium.ee/energiamajanduse_arengukava

⁵⁵ <https://ttja.ee/ariklient/ehitised-ehitamine/meretuuleparkide-hoonestusload/algatatud-meretuuleparkide-hoonestusloa>

⁵⁶ [file:///sise.envir.ee/Kasutajad\\$/KA/38012310014/Downloads/MSRD%20koondaruanne%202024_v3%20final.pdf](file:///sise.envir.ee/Kasutajad$/KA/38012310014/Downloads/MSRD%20koondaruanne%202024_v3%20final.pdf)

⁵⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/129112023002?leiaKehtiv>

piiramiseks ja seda tulenevalt asjaolust, et need alad paiknevad rannikust kaugel ja sinna seetõttu ei minda või on tegemist Kolgi madaliku näitel osaliselt laevakoridoriga, kus ujuvvahendi liikumist piirata ei ole põhjendatud. Majandusvööndisse jääval merealal kaevandamise huvi puudub. Eestis on merealal antud välja kaevandamisload ainult liivakarjäärade rajamiseks ja need paiknevad rannikule suhteliselt lähedal. Reaalselt kaevandama ei ole Eesti merealal veel hakatud. Kaitseala ettepanekualadel liivamadalaidsid ei leidu.

3.13. Eesti mereala planeeringu alusel kattub planeeritav Kolgi madaliku looduskaitseala lääneservas üle 56 km² ulatuses laevaliikluse koridoriga. Eesti mereala planeeringu seletuskirjas on kajastatud tingimus, et uue kaitstava loodusobjekti moodustamisel tuleb võimalusel kohaldada kaitstava objekti ruumikuju laevateega. Protsessi käigus tuleb teha koostööd TRAM-iga ja viia läbi sotsiaalsete ja majanduslike mõjude hindamine laevaliiklusele avalduva mõju (sh võimalikust teekonna pikenemisest tulenev majanduslik mõju ja liikluse piiramise ja tihenemisega kaasnev riskitaseme tõus) väljaselgitamiseks. Laevatee osaline paiknemine planeeritaval Kolgi madaliku looduskaitsealal karidele ja linnustikule olulist negatiivset mõju ei oma. Laevateede paiknemine olemasolevatel kaitse- ja hoiualadel ei ole erandlik, sest ka näiteks Apollo meremadaliku looduskaitseala ja Kura kurgu hoiuala, kus kaitse-eesmärgiks on samuti karide ja merelinnustiku kaitse, läbivad laevateed. TRAM saatis 18. aprilli 2023. a kirjaga⁵⁸ nr 7.2-4/23/6172-2 TTJA-le seisukoha, millistele mereala planeeringus määratud veeliiklusaladele ei ole tulevikus võimalik tuulikuid rajada ja planeeritavat Kolgi madaliku looduskaitseala läbiv veeliiklusala hinnati selliseks oluliseks laevaliikluse koridoriks.

3.14. Eesti mereala planeeringu seletuskirjas on antud suunis, et tuulenergeetika arendusaladel on soovitatav tuulikute asukoha valikul lähtuda elupaigatüüpide paiknemisest. Vältida võimalusel tuulikute paigaldamist piirkonda, kus esineb kõrge looduskaitse väärtusega elupaiku. Planeeritaval Kolgi madaliku looduskaitsealal ja Irbe madaliku looduskaitsealal paiknevad kõrge looduskaitse väärtusega elupaigad karid, mis leidis kinnitust TÜ Eesti mereinstituudi läbi viidud ettepanekule eelnenud uuringutest (2020).

Planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga vahetult piirneva Saare Wind Energy OÜ meretuulepargi keskkonnamõju hindamise (edaspidi *KMH*) aruande⁵⁹ järeldus on, et välistada ehitus ja kaadamine karide elupaigatüübi levikualal madalamal kui 20 m (tegemist on *KMH* eksperdirühma pakutud leevendusmeetmega, vt *KMH* aruande tabelit 7.2-1). Leevendusmeede 20 meetri osas oli kompromiss. Mere elurikkuse ja ökoloogiliste protsesside seisukohast on madalamal paiknevad karid prioriteetsemad alad. Kuna bioloogiline mitmekesisus väheneb sügavuse suurenemisega, siis saab karide väärtuslikkust hinnata sügavuse alusel. Hetkel puudub ühtne dokumenteeritud meetodika, mille järgi saaks olemasoleva loodusdirektiivi elupaigatüübi sees prioritseerida looduskaitse seisukohast teatud elupaiga fragmente või selle komponente. Ökoloogilistest aspektidest lähtuvalt saab prioritseerimisel lähtuda elupaiga tähtsusest ökoloogiliste struktuuride ja protsesside toetamisel. Bioloogiline mitmekesisus on laialt tunnustatud lihtsustatud mõõdupuu looduskaitse väärtuse ja elupaiga või koosluse ökoloogiliste funktsioonide kaudselt hindamiseks. Kõrgem bioloogiline mitmekesisus tagab üldiselt pikemas ajaperspektiivis kõrgema bioloogilise produktsiooni, suurema hulga ökosüsteemi teenuseid ja koosluste vastupanuvõime häiringutele. Üheks murdepunktiks liigirikkuse vähenemisel on üleminek footiliselt põhjalt afootilisele põhjale ehk taimestikuga kadumine merepõhja jõudva valguse puudumise tõttu. Seega on väärtuslikumate karide üheks eristamise võimaluseks kasutada footilise sügavuse piiri (28,7 m). Planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala meres paikneb karisid madalamal kui 20 m ning neid jääb Kolgi madaliku looduskaitsealast ka vahetult ida poole territoriaalmerre Sunly Wind OÜ meretuulepargi hoonestusloa taotluse SW15 alale. Sonariga mõõdistatud sügavuse vahemik

⁵⁸ <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentideregister/view/851313>

⁵⁹ <https://kliimaministeerium.ee/saare-wind-energy-meretuulepargi-keskkonnamoju-hindamine>

on Kolgi madaliku looduskaitsealal 10,7–70,3 m ja Irbe madaliku looduskaitsealal 13,5–54,7 m. Planeeritaval Kolgi madaliku looduskaitsealal moodustavad footilises vööndis paiknevad karid 37,5 km² suuruse ala, kuhu kõrge looduskaitsealase väärtuse tõttu ei ole tuulikute paigaldamine põhjendatud. Kaitsealade moodustamise ettepanekualadel on otstarbekas karide kaitse tagada terviklikult kogu ettepanekuala piirides, välja arvatud algse Kolgi madaliku looduskaitseala ettepaneku kagunurgas, kus karisid leidub vähesel määral.

- 3.15. Eesti mereala planeeringu seletuskirjas on antud suunis, et tuuleparkide vaheline minimaalne kaugus on *ca* 8 hiljem lisanduva tuulepargi tuuliku rootori diameetrit, minimaalselt 2 km. Planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga vahetult piirneva Saare Wind Energy OÜ planeeritava meretuulepargi ja Sunly Wind OÜ planeeritava meretuulepargi vahel tuleb seega arvestada minimaalselt 2 km puhvriga, kuhu tuulikuid püstitada ei ole võimalik. Saare Wind Energy OÜ tuulepargi rajamiseks on Vabariigi Valitsus hoonestuloo juba 21. mai 2025. a korraldusega⁶⁰ nr 95 andnud. Saare Wind Energy OÜ meretuulepargi KMH aruande⁶¹ lehekülj 266 joonis 7.1-1. järgi planeeritakse tuulikuid kohe hoonestusala servale ja arvestades 10. veebruaril 2025. a TTJA-le saadetud kirja⁶² soovitakse seda selliselt ka ellu viia.
- 3.16. Eesti mereala planeeringu seletuskirjas on antud suunised, et tuulikute vahekaugus ühes tuulepargis on 4–7 tiiviku diameetrit, minimaalselt 800 m. Võttes arvesse minimaalset võimalikku tuulikute vahekaugust (800 m), nõutud puhvrit kahe meretuulepargi vahel (2 km), footilises vööndis madalamal kui 20 m paiknevaid karisid planeeritaval Kolgi madaliku looduskaitsealal (4,4 km²) ja Eesti mereala planeeringus kajastatud laevakoridori kattumist (56 km²) planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga, siis võimalik tuulikute arv, mis planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala tõttu jääks püstitamata, oleks sellise arvutuse alusel kuni 32 tuulikut (joonis 2). Joonisel 2 on võimalike tuulikute ümber näidatud 400 m raadiusega puhver, et kokku jääksid tuulikud üksteisest vähemalt 800 m kaugusele. Võimaliku energia koguvõimsuse arvutamisel paigutati tuulikuid ka footilisse vööndisse sügavamal kui 20 m, et oleks teada ka teoreetiline maksimum koguvõimsus. Kui alale paigutatakse maksimaalselt 15 MW nominaalvõimsusega⁶³ tuulikud, siis 32 tuuliku korral oleks võimalik koguvõimsus 480 MW. Selline arvutus ei näita aga tegelikku olukorda. Sunly Wind OÜ hoonestuloo taotluses SW15 on välja toodud, et see koosneb 34 tuulikust ja maksimaalselt 15 MW nominaalvõimsusega tuulikute korral oleks koguvõimsuseks 510 MW. Koguvõimsus on arvatud Sunly Wind OÜ hoonestuloo taotluse ala SW15 kattumise alal planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga, millest on omakorda välja jäetud alad, kus Eesti mereala planeeringu suunistest lähtuvalt tuulikuid püstitada ei saa. Sunly Wind OÜ hoonestuloo taotluse alad SW8 ja SW11 kattuvad terviklikult laevakoridoriga, kuhu tuulikuid meie arusaama kohaselt püstitada ei saa. Joonisel 2 ei ole tegemist täppisjoonise ja arvutusega, vaid energia koguvõimsuse võimaliku suurusjärgu hindamisega. Praeguste parimate teadmiste põhjal ei ole takistusi tuulikute ehitamiseks vahetult kaitseala naabrusse, kuid mitte kaitsealale (s.t. ka rootori horisontaalprojektisoon, kui ehitise aluseks loetav pind, ei tohi kaitsealale ulatuda). Naabrusse rajatavatele tuulikutele on võimalik eelduslikult seada ehitamise ajaks tingimusi, mis minimeerivad võimalikke negatiivseid mõjusid piirneval kaitsealal eesmärgiks seatud elupaigatüüpidele. Footilises vööndis madalamal kui 20 m paiknevaid karisid jääb osaliselt ka SW15 alale väljaspool planeeritavat Kolgi madaliku looduskaitseala. Tuulepargi täpne lahendus, sh tuulikute arv, nende asukohad, paigalduslahendused selguksid pärast hoonestuloo protsessi hilisemas projekteerimise käigus.

Kolgi madaliku looduskaitseala moodustamine ei mõjuta Saare Wind Energy OÜ hoonestuloo ala, sest kaitseala piiri ja hoonestuloo ala vahele jääb üle 2,5 km laiune

⁶⁰ <https://www.riigiteataja.ee/akt/323052025002>

⁶¹ https://swe.ee/wp-content/uploads/2024/05/2024_05_22_SWE-meretuulepargi-KMHA_heaks_t2iend_ver2.pdf

⁶² <https://jvis.ttja.ee/modules/dokumentiregister/view/1022981>

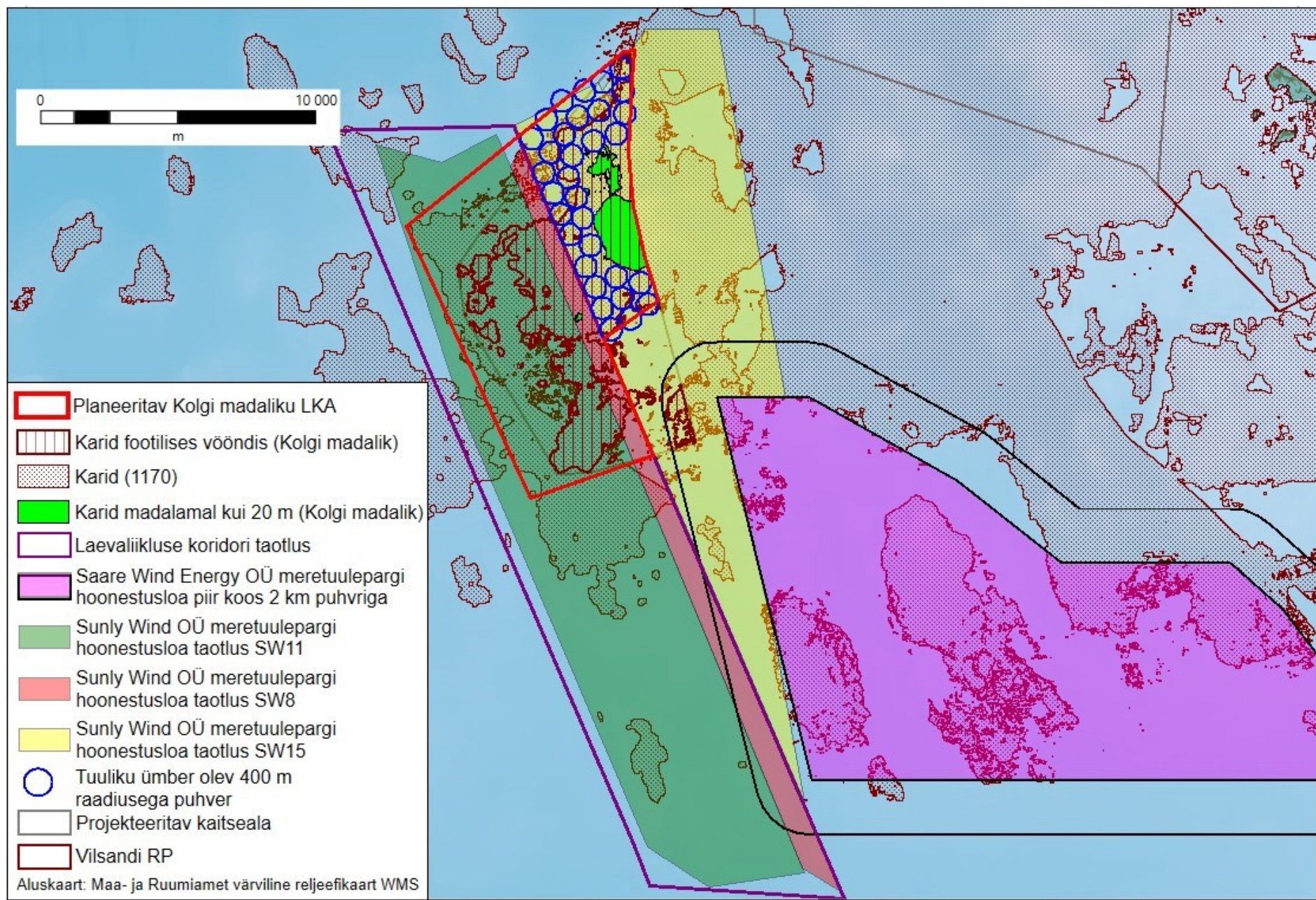
⁶³ Võimsuse aluseks võetud Sunly Wind OÜ 2. septembril 2024. a esitatud taotlus: <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=2486b590-3ab3-4d70-b3d0-17fda09703ec>

puhverala ja tuulikuid saab seal paigutada ka hoonestusloa ala piirile. Kuna Eesti mereala planeering ei mõjuta nende hoonestuslubade menetlemist, mille osas on taotlus esitatud enne planeerimismenetluse algust, siis ei saa Eesti mereala planeeringus kehtestatud minimaalselt 2 km laiuse puhverala nõue kahe tuulepargi vahel piirata Saare Wind Energy OÜ õigust tema kasuks koormatava mereala kasutamisel. Ehk Saare Wind Energy OÜ ootus on tuulikuid paigaldada ka täpselt hoonestusloa ala piiril. Sunly Wind OÜ-l täpselt hoonestusloa ala piiril tuulikute paigaldamise õigust ei ole, sest tagada tuleb minimaalne 2 km laiuse puhverala nõue kahe tuulepargi vahel. Üldiselt on tuuleparkide piirnemisel vaja mõlemal tuulepargi omanikul arvestada asjaoluga, et täpselt hoonestusloa ala piirile tuulikute paigaldamine nõutud 2 km laiuse puhverala nõude tõttu võimalik ei ole.

Kuna Eesti mereala planeering annab suunise, et võimalusel tuleb vältida tuulikute paigaldamist piirkonda, kus esineb kõrge looduskaitsealase väärtusega elupaiku, siis võimalik energia koguvõimsus võib jääda siiski väiksemaks. Planeeritavate Kolgi madaliku ja Irbe madaliku looduskaitsealade näol on tegemist merepõhja elustiku osas kõige kõrgemate põhjaelustiku liigirikkuse piirkondadega majandusvööndis (bioloogilise mitmekesisuse nn kuumkohad). Seega on põhjendatud ettepanekualade footilises vööndis paiknevaid karisid kaitsta ka sügavamal kui 20 m. Lisaks jõudis TÜ Eesti mereinstituudi koostatud mereala planeeringu merepõhja elustiku ja elupaikade alusuuringu (2020) ekspertgrupp järeldusele, et väärtuslike karide soodsa seisundi tagamiseks on muuhulgas vaja kindlasti kaitsealade võrgustikku laiendada majandusvööndisse jääva Kolgi madaliku ala võrra.

Eesti mereala planeeringust tulenevatest suunistest lähtuvalt ei ole seega suurel osal hoonestusloa taotluse ja planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala kattumise alal võimalik tuulikuid üldse püstitada. Seetõttu ei ole asjakohane kogu kattumise osas võimaliku energia koguvõimsuse välja toomine. Planeeritav Kolgi madaliku looduskaitseala kattub Sunly Wind OÜ hoonestusloa taotluse alaga SW8 8,6 km², SW11 ala 48,1 km² ja SW15 ala 26,1 km² ulatuses. 84 km² suurusest planeeritavast kaitsealast ei ole taotlustega kaetud ainult 1,1 km² kaitseala põhjapoolses servas. Sunly Wind OÜ esitatud hoonestusloa taotlused SW8, SW11 ja SW15 on esitatud staatuses (TTJA-s registreeritud). Hoonestusloa menetlust algatatud ei ole. Konkureerivaid meretuulepargi hoonestusloa taotlusi planeeritavale Kolgi madaliku looduskaitsealale ei ole esitatud. Hoonestusloa taotlust SW8 ei ole viidud koosõlla ehitusseadustiku § 113¹ lõikega 1¹, mille alusel võib hoonestusloa taotluse avaliku veekogu koormamiseks meretuulepargiga esitada minimaalselt 75 km² suurusele alale. SW8 ja SW11 hoonestusloa taotluse menetlused on ootel, kuna taotletavad alad kattuvad laevaliikluskoridoriga ning sellest tulenevalt ei ole TTJA taotluseid saatnud ka asjaomastele asutustele arvamuse avaldamiseks. Sunly Wind OÜ SW15 hoonestusloa taotlus on ootel, kuna projekteeritava Kolgi madaliku looduskaitseala moodustamise otsust ei ole veel tehtud. TTJA tegi Sunly Wind OÜ-le ettepaneku planeeritav Kolgi madaliku looduskaitseala SW15 taotletavast alast välja arvata ning ülejäänud ala osas menetlusega jätkata. Kuna algses ettepaneku piirides planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala SW15 alast välja arvamisel oleks jäänud taotletava ala pindalaks veidi alla 75 km², siis pidas TTJA otstarbekaks liita see ala SW14 alaga selliselt, et jääks üks tervik ala, millega saab hoonestusloa menetlust jätkata. Kolgi madaliku looduskaitseala algse piiri vähendamine kagunurgas ja laiendamine läänes teeb SW15 taotletava ala pindalaks ligi 83 km² väljaspool kaitseala. SW14 ala oli Saare 7⁶⁴ ala nime all enampakkumisel, mis paiknes SW15 alast vahetult idas.

⁶⁴ <https://ttja.ee/ariklient/ehitised-ehitamise/meretuuleparkide-hoonestusload/enampakkumise-teated#saare-7-a-la-enampakk>

Joonis 2. Eesti mereala planeeringu suuniste arvestamine tuulikute paigutamisel, kui Kolgi madaliku looduskaitseala ei moodustata.

- 3.17. Eesti mereala planeeringu seletuskirjas on antud suunis, et loodavate avamere kaitsealade moodustamisel lähtutakse mereala kooskasutuse põhimõttest ja vajadusest kasutada mereressurssi ka energia tootmiseks, vesiviljeluse arendamiseks, riigikaitseks jt kasutusteks. Merele uute kaitstavate loodusobjektide moodustamisel ja hoiutingimuste koostamisel tuleb täiendavaid piiranguid seades arvestada, et keskkonnakaitseliste eesmärkide saavutamine merealal oleks tasakaalustatud. Planeeritaval Kolgi madaliku looduskaitsealal ja Irbe madaliku looduskaitsealal paiknevad kõrge looduskaitseliku väärtusega elupaigad karid ja alternatiivseid sama väärtuslikke karisid majandusvööndis rohkem ei leidu. Antud karidele meretuulepargi ehitamise mitte lubamine on tasakaalustatud keskkonnakaitseliste eesmärkide saavutamiseks vajalik. Reaalset huvi majandusvööndis karbi- ja vetikakasvatuseks selle kauguse tõttu rannikust ei ole. Planeeritav sihtkaitsevööndi kaitsekord karbi- ja vetikakasvatuse rajamist ei võimalda, sest majandustegevus on sihtkaitsevööndis keelatud.

Eesti mereala planeeringu seletuskirjas on antud suunis, et uute kaitstavate loodusobjektide loomisel kaabli/torujuhtmete koridoridesse on oluline objektide kaitseeržiimi väljatöötamisel säilitada võimalus teostada vajalikke kaabli hooldustöid ja täiendava(te) kaablite paigaldamist sama koridori laiuses. Ettepanekualadele olemasolevaid kaabli/torujuhtmete koridore ei jää. Planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala osas on KeA andnud TTJA-le seoses meretuuleparkide hoonestusloataotluste menetlustega sisendi, et tuleb välistada kaabli/torujuhtme kulgemist läbi nimetatud kaitsealade ettepanekualade. Kuna planeeritav kaitsekord on sihtkaitsevöönd, siis ei võimalda kehtiv LKS erisust kaabli/torujuhtme paigaldamiseks, sest tehnovõrgu ja -rajatise rajamist saab sihtkaitsevööndis lubada ainult kaitseala või riigikaitse tarbeks. Riigikogus 2025. a esimese lugemise läbinud planeeritav LKS eelnõu muudatus⁶⁵ võimaldab sihtkaitsevööndis kaaluda tehnovõrgu ja -rajatise rajamist, kui see tegevus kaitstavat loodusobjekti ei kahjusta. Kolgi madaliku looduskaitsealal sellise erisuse tegemiseks alust ei ole, sest karide elupaiga kahjustamise tõenäosus on väga suur. Üldine põhimõte on, et ka väljaspool kaitsealasid tuleb merekaablite planeerimisel loodusdirektiivi mereelupaikade soodne seisund tagada.

Arvestades Eesti mereala planeeringu järgse tuuleenergeetika arendusala piire ja planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala paiknemist selle servaalal, siis ei oma sihtkaitsevööndi kaitsekorra kehtestamine olulist mõju meretuuleparkide kaabliühendustele. Puudub möödapääsmatu vajadus ettepanekualast merekaablite läbiviimiseks, sest piirnevate meretuulepargi taotluste aladelt on võimalik loogiliselt viia merekaablid Saaremaa rannikuni kohta, kuhu planeeritakse alajaama. Näiteks on Saare 1⁶⁶ alaga seotud Oxan Energy hoonestusloa taotluses märgitud arendusalalt energia ära juhtimist Kolgi madaliku looduskaitsealast põhja poolt, Saare 2.1 ja 2.2⁶⁷ aladelt (Tuul Energy OÜ) keskkonnamõju hindamise programmi kohaselt aga Kolgi madalikust lõuna poolt. Sarnane kaablitrajektoor on kujutatud Saare 3 alale⁶⁸ esitatud Deep Wind Offshore AS taotluses (Saare 3 alale esitatud alternatiivses Saaremaa Roheenergia OÜ hoonestusloa taotluses on kaablikoridorid kujutatud KeA hinnangul pigem illustratiivsetena). Sunly Wind OÜ eksportkaablid Kolgi madaliku looduskaitseala ei läbiks, sest SW8 ja SW11 alad jäävad kogu ulatuses laevakoridori, kuhu tuulikuid püstitada ei saa ja SW15 ala jääb madalikust maismaa poole. Saare 7 ala (mille hoonestusloa menetlust ei ole teadaolevalt samuti

⁶⁵ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/8eed247b-9a67-4fe2-851e-aa950aec0515/looduskaitsealade-ja-hiseaduse-ja-riigivara-seaduse-muutmise-seadus/>

⁶⁶ <https://ttja.ee/ariklient/ehitised-ehitamise/meretuuleparkide-hoonestusloa/algaatatud-meretuuleparkide-hoonestusloa#oxan-energy-saare-1:~:text=L%C3%BChikirjeldused%20algaatatud%20hoonestusloa%20menetluste%20kohta>

⁶⁷ <https://ttja.ee/ariklient/ehitised-ehitamise/meretuuleparkide-hoonestusloa/algaatatud-meretuuleparkide-hoonestusloa#tuul-energy-ou-saar:~:text=L%C3%BChikirjeldused%20algaatatud%20hoonestusloa%20menetluste%20kohta>

⁶⁸ <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/link/-PGioAz4>

algatatud) kaabliühendusi Saaremaa suunas Kolgi madaliku looduskaitseala moodustamine kuidagi ei mõjuta, sest ala jääb samuti madalikust maismaa poole.

Kuna planeeritav Irbe madaliku looduskaitseala jääb planeeritavast Eesti-Läti neljanda elektriühenduse merekaabli trassikoridorist u 800 m kaugusele ja ei kattu ka Eesti mereala planeeringu järgse tuuleenergeetika arendusalaga, siis mõju välisühendustele ja meretuuleparkide kaabliühendustele puudub. Eesti-Läti neljanda elektriühenduse merekaabli esmane trassikoridor on keskkonnamõju hindamise programmi kohaselt kavandatud Irbe madaliku looduskaitsealaga külgnevale Kura kurgu hoiualale, kus ala kaitsekord üheselt ei välista ehitustegevust. Sarnaselt on üks alternatiivne kaabliühendus kujutatud ka eelnimetatud Saare 2.1 ja 2.2 ala keskkonnamõju hindamise programmis.

Täpsem ülevaade ettepanekus nimetatud karide elupaigatüübist on järgnevas tabelis 1

Tabel 1. Karide pindala TÜ Eesti mereinstituudi 2024. a lõpu andmete seisuga

Elupaigatüüp	Pindala majandusvööndis (ha)	Pindala Kolgi madaliku ja Irbe madaliku looduskaitsealal (ha)	Pindala Eestis (ha)	Kaitstud pindala kaitsealal, hoiualal ja püsielupaigal (ha)	Kaitstud pindala (%)	Ohustatus (2019)	Täiendava kaitseala vajadus soodsa seisundi tagamiseks majandusvööndis
Karid (1170)	22 522	6665 3256	341 175	135 307	40	seisund on soodne, trend stabiilne	suur

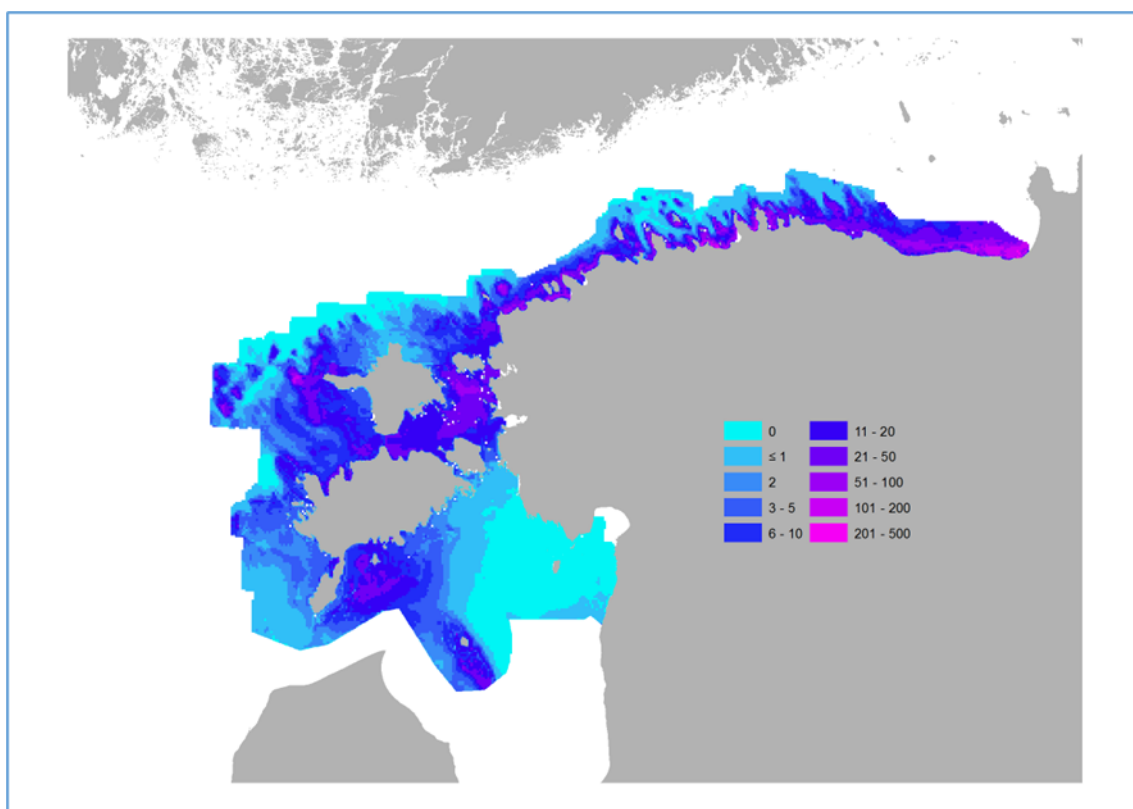
3.18. Liikide puhul hindas KeA, kas nende esinemisalade täiendava kaitse alla võtmise vajadus puudub, on väike, keskmine või suur. Hindamisel arvestati LKS-i kohast kaitsekategooriat, punase nimestiku ohustatuse hinnangut, liikide elupaikade säilimist, esinduslikkust ja ulatust ettepanekualal. Hinnati ka seda, kui oluline on konkreetse liigi kaitse vajadus kogu Eesti kontekstis, ning millises ulatuses on liikide teadaolevate elupaikade kaitse juba kaitsealade, hoiualade või püsielupaikade moodustamisega tagatud. Kuna tegemist on läbirändavate ja talvituvate linnuliikidega, siis selliste elupaikade andmestik EELIS-es ei võimalda alati kaitstuse protsenti arvutada, sest neid alasid ei ole elupaikadena kaardistatud.

Ettepanekualadele jääb kokku viie olulise linnuliigi puhkeala ja läbirände piirkond, millest kolm on kaitsealused linnuliigid ning ühe kaitsealuse kalaliigi võldas (*Cottus gobio*) elupaik. Kaitse-eesmärgiks lisatavate liikide elupaiku ei ole ettepanekualadele EELIS-esse kantud, kuid lähtutud on ettepanekule eelnenud TÜ Eesti mereinstituudi uuringu aruannetest (2020), talvituvate lindude lennuloenduse andmetest (2016 ja 2021), lindude peatumisalade analüüsist (2019) ja kevadise arktiliste veelindude lennuloenduse andmetest (2024). Ettepanekualadel on olulised põhjatoidulised linnud: aul (*Clangula hyemalis*) ja mustvaeras (*Melanitta nigra*), pelaagilistes kihtides toituvad linnud: järvekaur (*Gavia arctica*) ja punakurk-kaur (*Gavia stellata*) ning pinnatoidulistest lindudest: väikekajakas (*Hydrocoloeus minutus*).

Planeeritav Kolgi madaliku looduskaitseala on oluline talvituvate aulide peatumisalana, kus asustustihedused ulatuvad sadade isenditeni ruutkilomeetril. Järvekaur ja punakurk-kaur (pinnal ja veekihi toituvad linnud) talvituvad hajutatult üle kogu ala võrdlemisi väikese arvukusega rühmadena. Kevadel (1. märts – 31. mai) ja sügisel (1. september – 30. november) on piirkonnas võrdlemisi arvukalt esindatud aul, ehkki asustustihedused piirduvad pigem kümnete isenditega ruutkilomeetri kohta. Suhteliselt kõrge väikekajaka arvukus ulatub kümnete isenditeni ruutkilomeetril sügisperioodil ning kauride

asustustihedus kuni kümne isendini ruutkilomeetril kevadrände ajal. Suvel (1. juuni – 31. august) on ala oluline väikekajaka peatusalana. Planeeritav Irbe madaliku looduskaitseala on oluline kevadel aulidele enne põhja suunas tagasirännet ja kevadel alalt läbi rändavatele mustvaerastele, kelle arvukus ulatub liigiti kuni sadade isenditeni ruutkilomeetri kohta. Samuti kasutavad seda Kura kurgu rändekoridori jäävat ala kevad- ja sügisrändel viibivad kaurid. Talvituvate merelindude vähesus alal on, arvestades söödava rannakarbi rikkalikku esinemist selles piirkonnas, pigem üllatav. Kaurid siiski vähesel määral alal talvituvad. Suvel on ala oluline väikekajaka peatusalana. (Luigujõe ja Auniš 2016⁶⁹; Luigujõe 2016⁷⁰; Eesti Ornitoloogiaühing 2019⁷¹).

2016. ja 2021. a talvituvate veelindude lennuloendusel joonistub välja planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala olulisus aulidele (joonis 3 ja joonis 4). Planeeritava Irbe madaliku looduskaitseala vahetuslähedusse jäävad olulised mustvaera talvitusasad (joonis 5 ja joonis 6) ja 2024. a arktiliste veelindude lennuloenduse andmetel on see piirkond oluline mustvaerale ka kevadel (joonis 7). Kauride vähesel määral talvitumist mõlemal alal iseloomustab 2016. a talvituvate veelindude lennuloendus (joonis 8). Väikekajaka suvised peatusalad mõlemal alal tulevad välja Eesti Ornitoloogiaühingu 2019. a. lindude peatumisalade uuringust (joonis 9). Kauride juba ajalooliselt teadaolevad talvitusasad asuvad Sõrve säärest läänes ning Liivi lähel. Kõik väikekajaka talvitusasad asuvad rannikust eemal avamerel jäädes peamiselt Hiiumaast läände (Leho Luigujõe & Ainärs Auniš 2021).

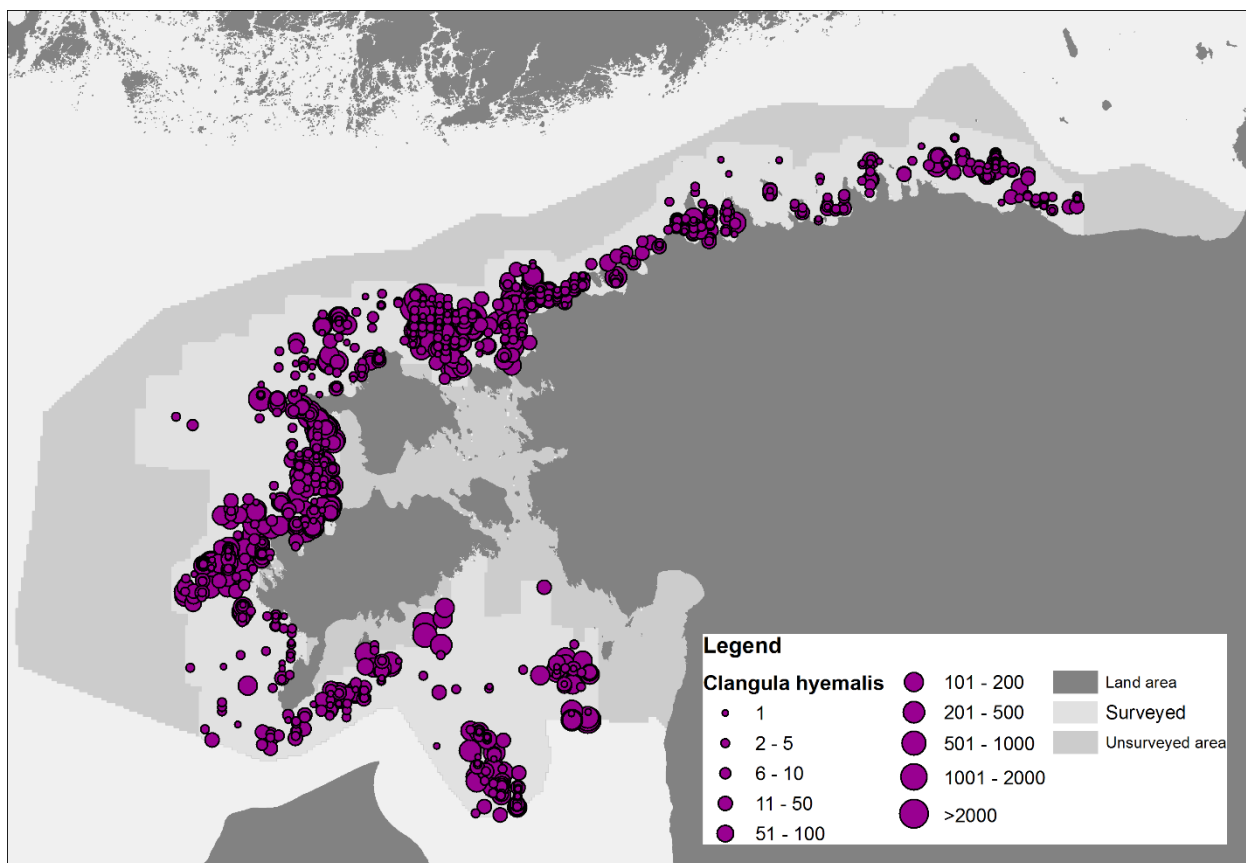

Joonis 3. Auli talvine levik ja arvukus Eesti vetes 2016. a. veebruaris (Leho Luigujõe & Ainärs Auniš 2016).

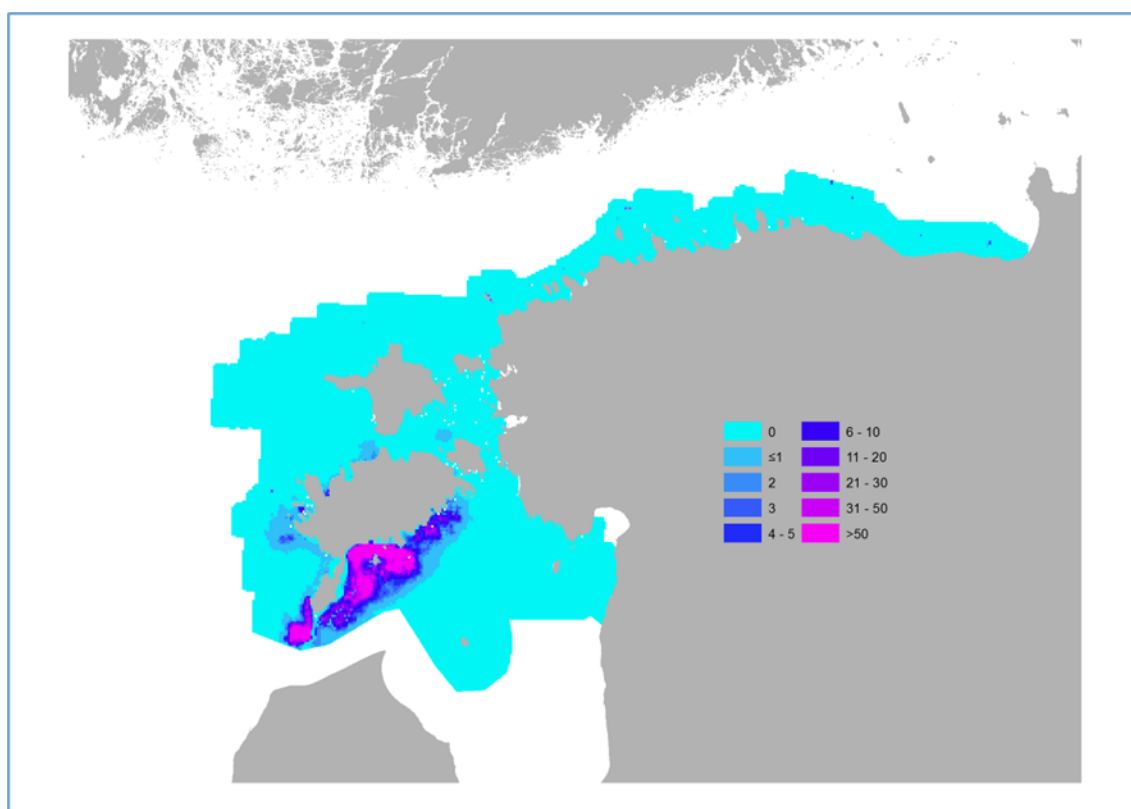
⁶⁹ Luigujõe L, Auniš A (2016) Talvituvate lindude rahvusvaheline lennuloendus. Seirearuanne. Eesti Maaülikool, Tartu-Riia.

⁷⁰ Luigujõe L (2016) NEMA merelinnud. Eesti merealade loodusväärtuste inventeerimine ja seiremetoodika väljatöötamine. Eesti Maaülikool, Tartu.

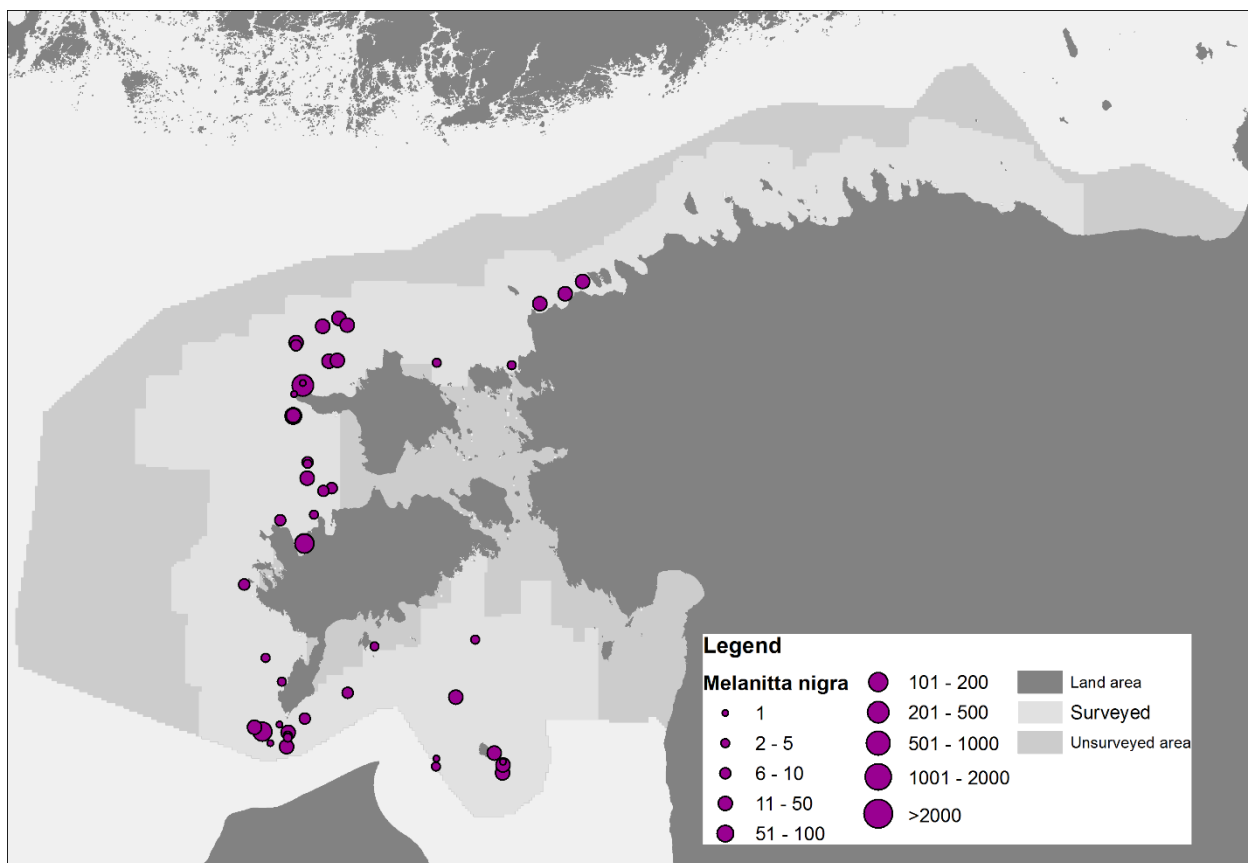
⁷¹ <https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2024-11/uuring-2019-lindude-peatumisalad.pdf>

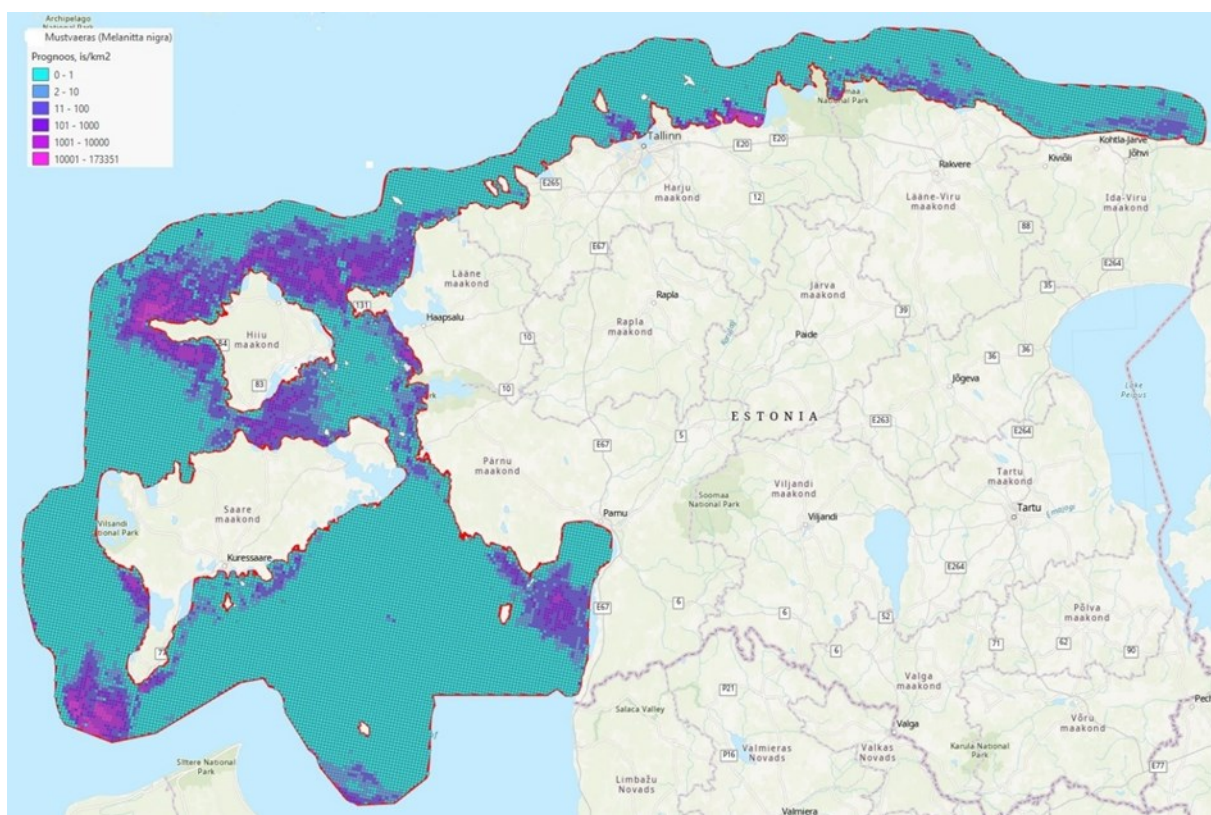
Joonis 4. Auli talvine levik ja arvukus Eesti vetes 2021.a. veebruaris (Leho Luigujõe & Ainārs Auniņš 2021).

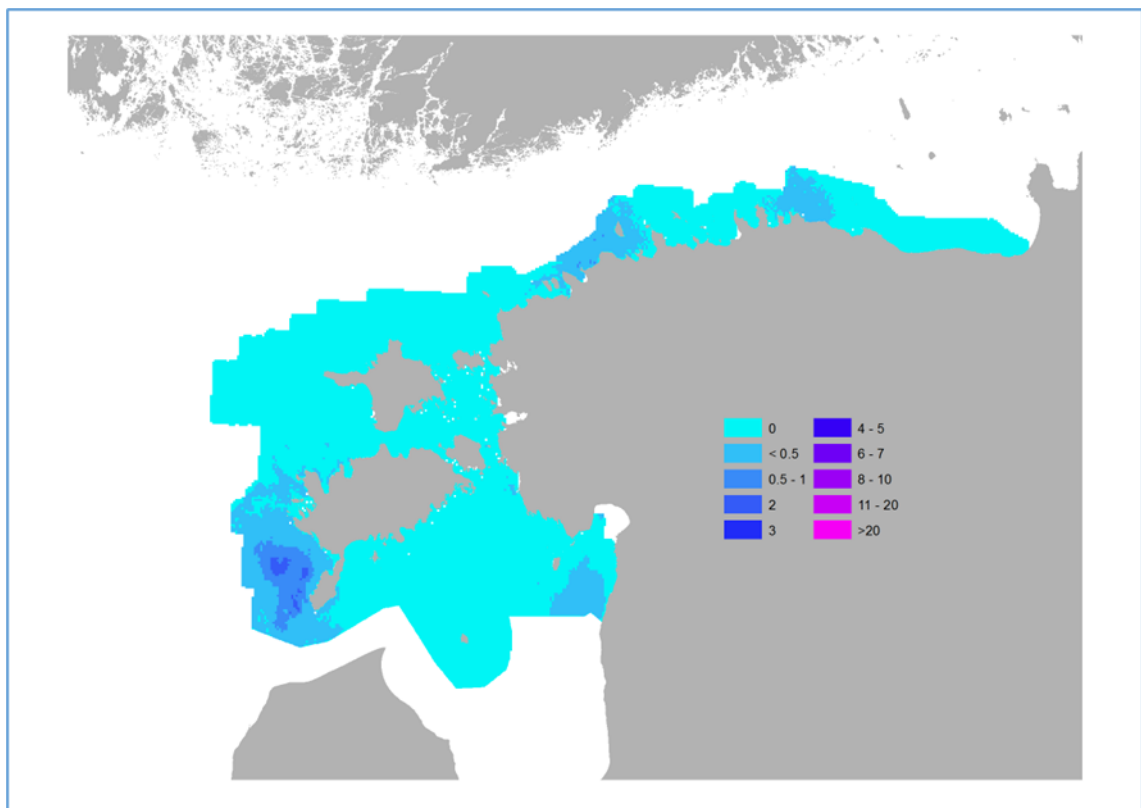
Joonis 5. Mustvaera talvine levik ja arvukus Eesti vetes 2016.a. veebruaris (Leho Luigujõe & Ainārs Auniņš 2016).

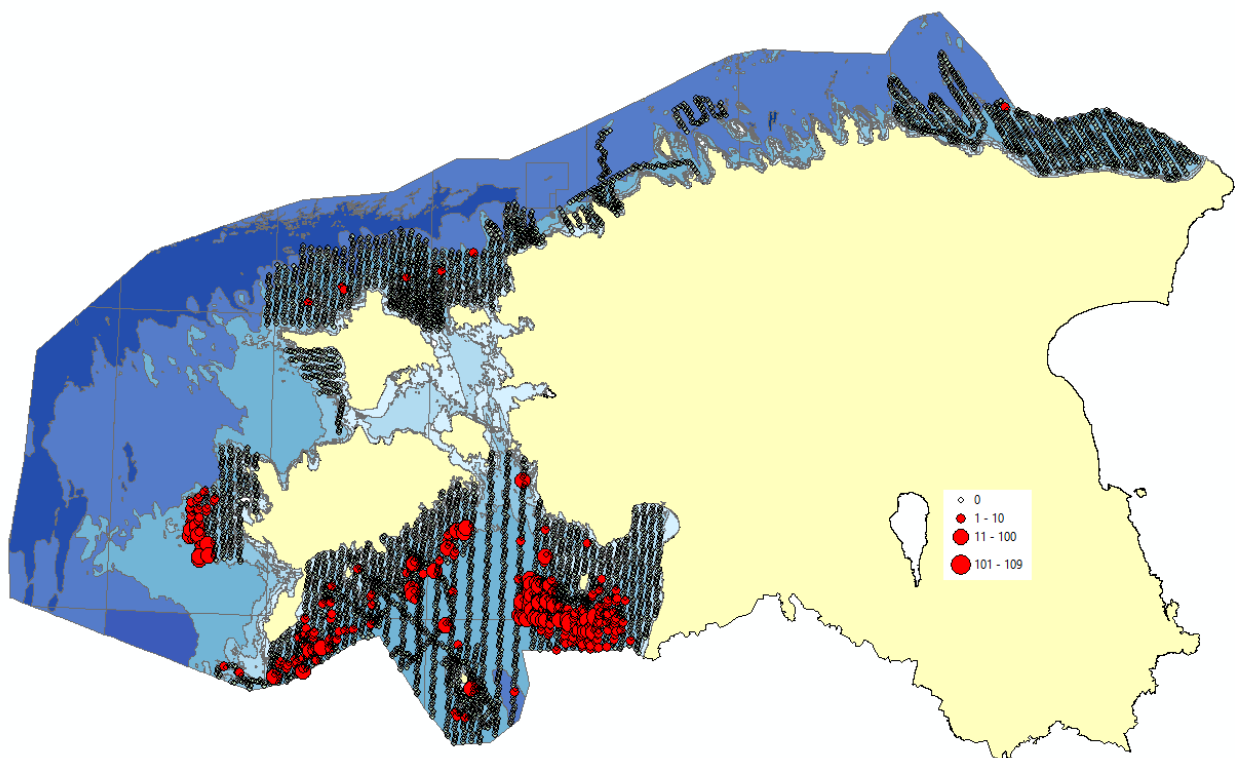
Joonis 6. Mustvaera talvine levik ja arvukus Eesti vetes 2021.a. veebruaris (Leho Luigujõe & Ainārs Auniņš 2021).

Joonis 7. Mustvaera levik ning arvukus 2024.a. aprillis (Leho Luigujõe & Andrus Kuus 2024)

Joonis 8. Kauride talvine levik Eesti vetes 2016.a. talvel (Leho Luigujõe & Ainārs Auniņš 2016)

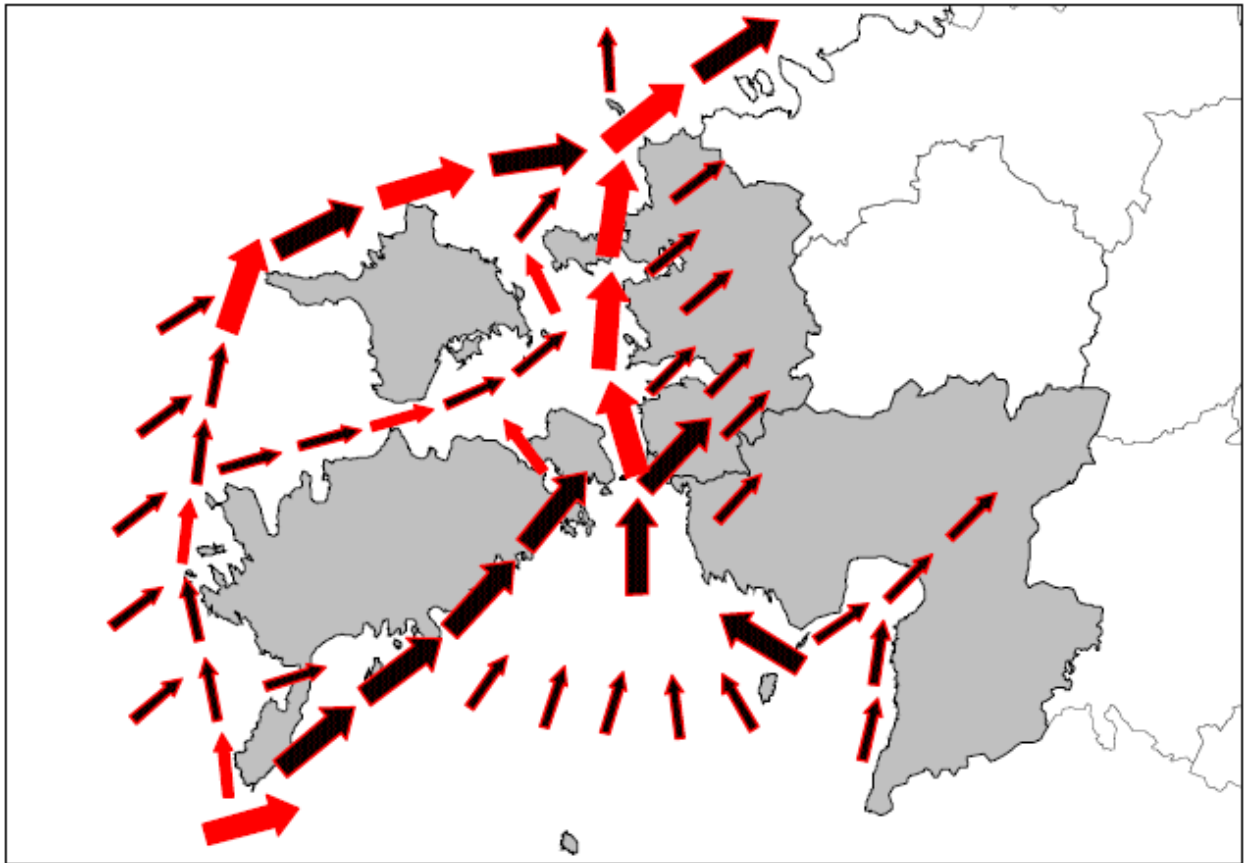

Joonis 9. Väikekajaka asustustihedus suvel loendustulemuste põhjal (Eesti Ornitoloogiaühing 2019)

Kokkuvõtvalt kinnitavad kogutud lindude loendustulemused, et tegu on avamerealadega, mida mitmed linnuliigid kasutavad peatumisaladena ja kus peatuvate isendite arv võib kohati olla küllaltki suur. Loendusandmete põhjal modelleeritud peatumisalade olulisuse hinnangute

kohaselt (Eesti Ornitoloogiaühing 2019 ⁷²) esineb mõlema planeeritava kaitseala piires prognoosiruuutused, mis on oluliseks peatumisalaks vähemalt ühele liigile ühe aastaaja piires. Seega on planeeritavad looduskaitsealad Eesti avamerealadel peatuvate lindude kaitse seisukohalt perspektiivsed ja esinduslikud linnualad.

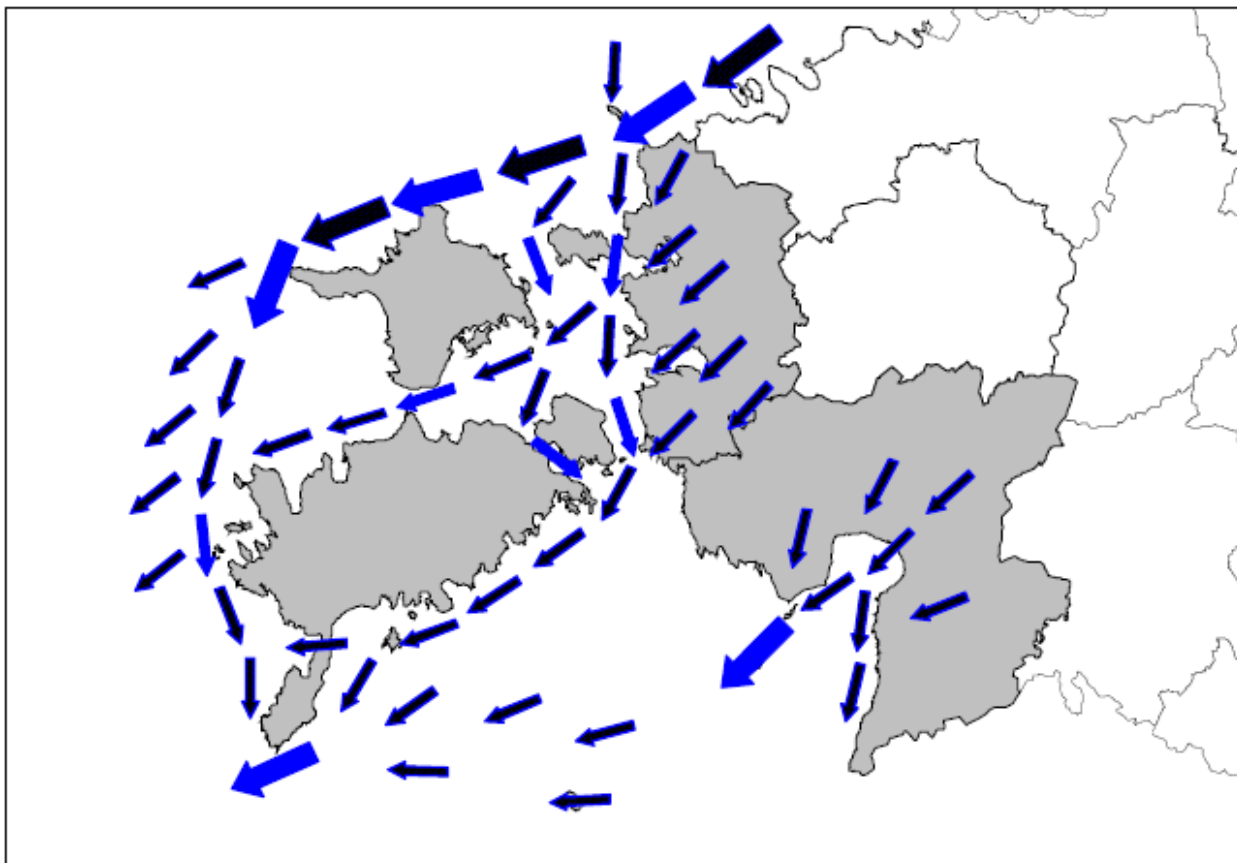
Eelkõige saab planeeritavate looduskaitsealade tähtsust Eesti merealade veelindudele seostada paiknemisega Ida-Atlandi rändeteel. Lääne-Eesti mereala läbivate veelindude rände suundi ja intensiivsust on skemaatiliselt kujutatud 2011. a koostatud kaartidel⁷³ (joonis 10 ja joonis 11).

Joonis 10. Veelindude kevadrände jaotumus Lääne-Eestis. Suured nooled: >0,5 milj. veelindu, väikesed nooled: >0,1 milj. veelindu, punased nooled – tähtsamad rände pudelikaelaalad (Kuresoo, Leito ja Luigujõe 2011)

⁷² <https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2024-11/uuring-2019-lindude-peatumisalad.pdf>

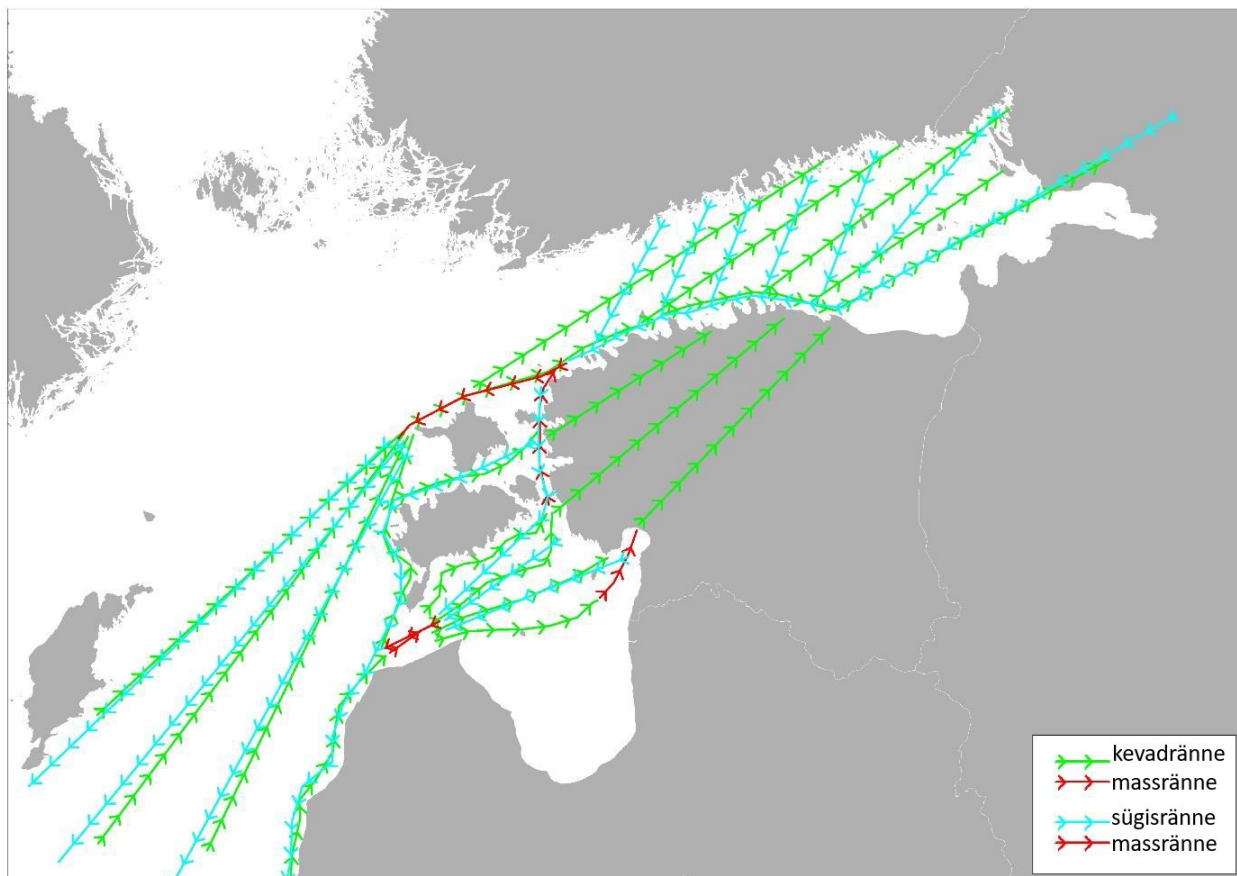
⁷³ Kuresoo, A., Leito, A. ja Luigujõe, L. 2011. Saare, Hiiumaa, Lääne- ja Pärnu maakonna maismaa-ala maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringu koostamine: Analüüs linnustiku osas teemaplaneeringuga kavandatavate objektidega kaasnevatest võimalikest mõjudest ja neid leevendavaid meetmeid.

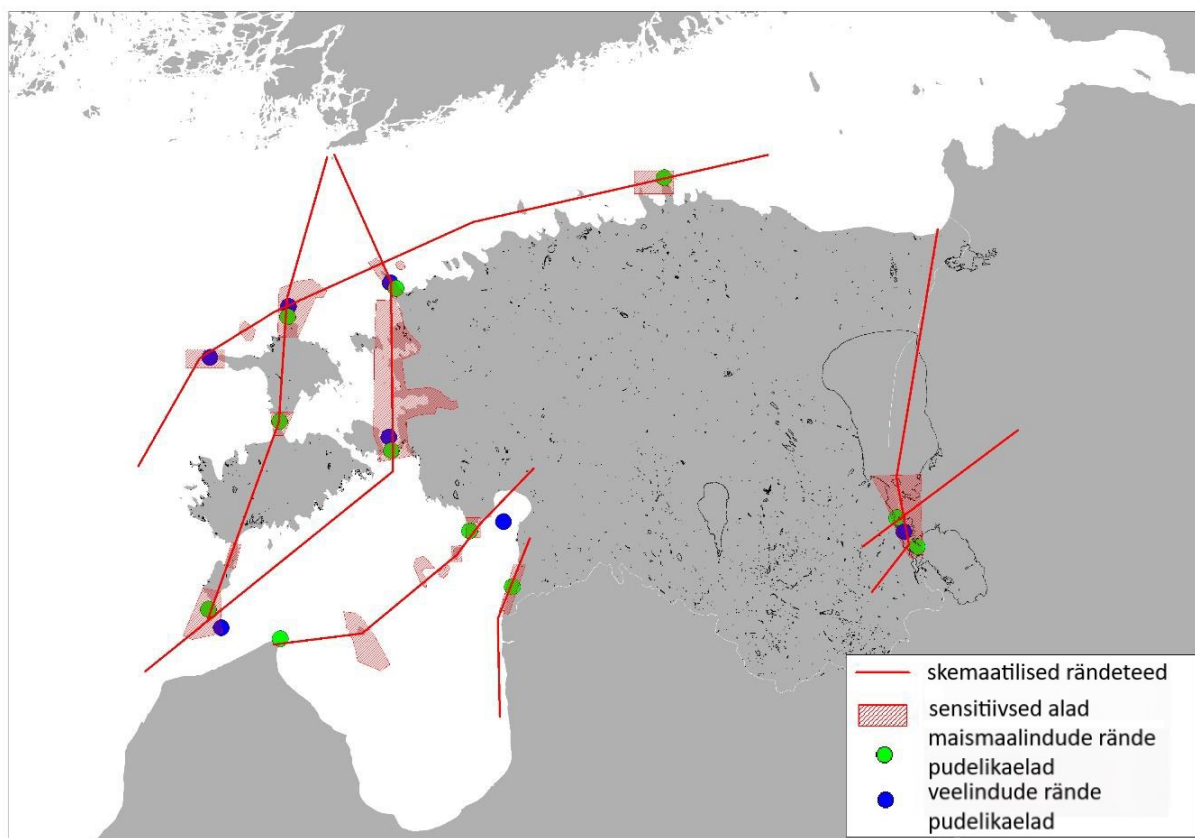
Joonis 11. Veelindude sügisrände jaotumus Lääne-Eestis. Suured nooled: >0,5 milj. veelindu, väiksed nooled: >0,1 milj. veelindu, sinised nooled – tähtsamad rände pudelikaalalad (Kuresoo, Leito ja Luigujõe 2011)

Kolgi madaliku ja Irbe madaliku piirkond on oluline arktiliste veelindude läbirändeala. Need on veelinnud, kes pesitsevad arktilises ja tundravöötmes ning talvitavad Läänemerel ning Põhjamerel. Nende elukeskkond on suures osas seotud merega, mistõttu on see grupp väga heaks indikaatoriks mereseisundi määramisel. Arktiliste veelindude hulka kuuluvad ka Kolgi madaliku ja Irbe madaliku looduskaitsealade kaitse-eesmärgiks seatavad linnuliigid: aul, mustvaeras, punakurk-kaur ja järvekaur. Arktiliste veelindude rändesuund on edela kirde suunaline (joonis 12).

Rändepudelikaeltaks nimetatakse kohti kus rändlinnud väga suurel hulgal koonduvad. Suures plaanis võib need kohad jagada mere ja maismaalindude pudelikaeltaks. Merelindudele on taolised kohad reeglina kitsad väinad, kuna nad väldivad valgel ajal rännates maismaad. Nendeks kohtadeks on Eestis Irbe väin, Kõpu ja Tahkuna poolsaare tipp, Lämmijärv ning suurimad omataoliste hulgas nagu Suur Väin ja Põõsaspea. Esimest läbib kevadine rändevoog ning teist sügisene. Kummagi kaudu rändab läbi suur osa Arktikas pesitsevatest ja Euroopas talvitavatest veelindudest. Maismaalindude rändele on seevastu takistuseks suur veepeegel ning nende puhul asuvad nn pudelikaalad poolsaarte tippudes. Tähtsaimad omataoliste hulgas on kevadel Sõrve, Tahkuna, Dirhami ning sügisel Lao, Kabli, Sõrve ja Lämmijärv. Suurest rändevoost tulenevalt on need alad äärmiselt tundlikud, mille tõttu tuleb nendes kohtades vältida tuuleparkide planeerimist (joonis 13).

Joonis 12. Arktiliste veelindude (aulid, vaerad, vardid, kosklad, kaurid) skemaatilised rändekoridorid (ränne toimub kogu joontega kaetud alal, mitte ainult piki jooni) Eestis (Eesti Ornitoloogiaühing 2019)

Joonis 13. Rändepudelikaelad Eestis (Eesti Ornitoloogiaühing 2019)

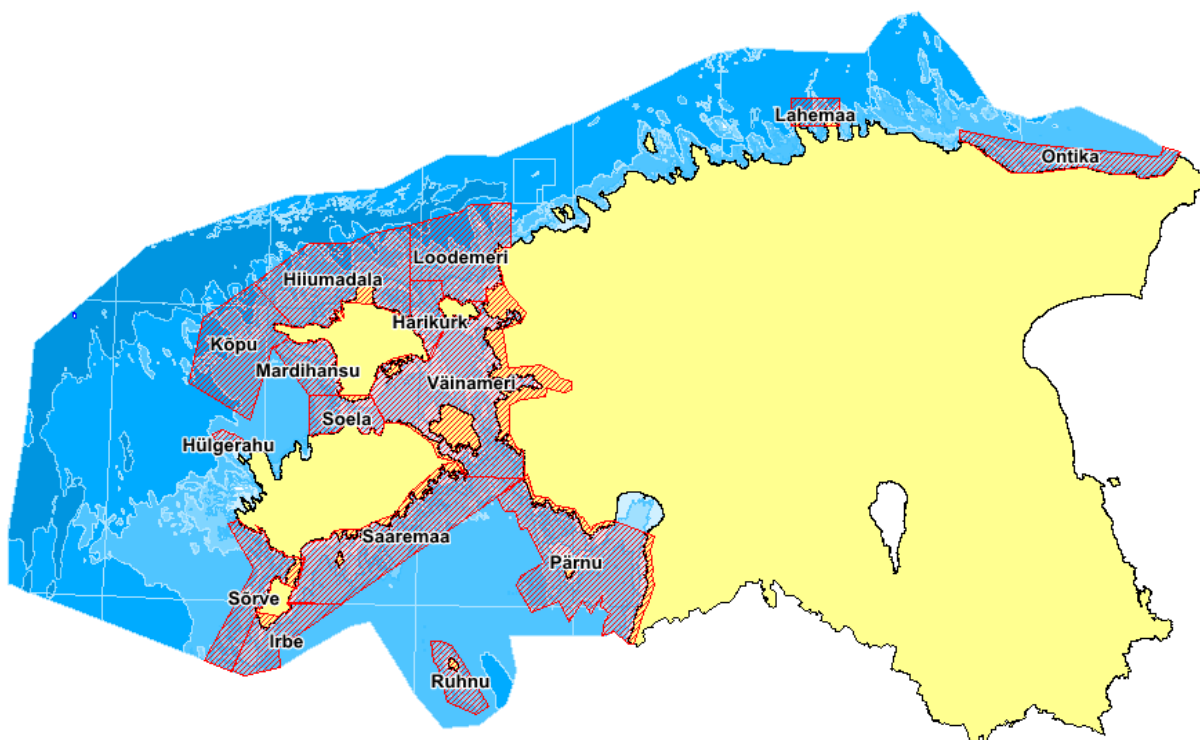
Tuulepargid toimivad lindude rändeteel takistustena, mida linnud nendest mööda (ümber) lennates väldivad. Barjääriefekt on lindude tuuleparki vältiv käitumisreaktsioon, mille tõttu suureneb lindude lennu teepikkus. Ühelt poolt vähendab tuulepargi vältimine lindude hukkumiskahju, samas kaasneb rändeteevõrgu pikenemine ja täiendav energiakulu. Barjääriefekt avaldub veelindudest tugevamalt sukelpartide, kauride ja alklaste puhul, aga selle negatiivset mõju rändeteevõrgu pikendamise läbi on enamasti hinnatud marginaalseks. Kui samal rändeteel asub palju tuuleparke, võib kumulatiivne mõju osutuda oluliseks⁷⁴. Planeeritava Kolgi madaliku looduskaitsealaga piirneval alal läbi viidud Eesti Ornitoloogiaühingu linnustiku uuring⁷⁵ (2023), mis tehti Saare Wind Energy OÜ kavandatava tuulepargi ala hoonestusloa taotluse KMH raames, hindas barjääriefekti mõju nõrgaks. Nõrgaks hinnati barjääriefekti mõju ka väikekajakale kui haudelinnule. Barjääriefekt võib osutuda märkimisväärseks juhul, kui tuulepark jääb läheduses asuvate pesitsuskolooniate ja neis pesitsevate lindude toitumisalade vahele. Üksiku tuulepargi poolt põhjustatud teepikkuse ja kaasneva energiakulu kasv on väike ja selle mõju populatsioonile tervikuna on vähetähtseline.

Eesti mereala planeeringu alusuuringuna tegi Eesti Ornitoloogiaühing lindude peatumisala analüüsi (2019), kus lähtudes nii avamere olulisusest lindude peatumiseks kui ka lindude rändest mere kohal, jagati mereala kolme liiki aladeks: sensitiivsed alad (joonis 14), linnustikust tulenevalt tuuleenergeetika tootmiseks kõige sobivamad alad (joonis 15) ja ülejäänud liigitamata alad. Sensitiivsed alad on alad, mis on tänaste teadmiste põhjal kõige olulisemad avamerel peatuvatele ja/või mere kohal üle lendavatele lindudele. Tuuleenergia tootmiseks kõige sobilikumad alad on alad, kus tänaste teadmiste põhjal tuuleparkide rajamise negatiivne mõju lindudele oleks minimaalne. Eesti Ornitoloogiaühing on läbi viinud mereliste rahvusvahelise tähtsusega linnualade (IBA) uuendamise projekti⁷⁶ (2022), mille tulemusel lisandus Eestis mitmeid uusi IBA alasid või laiendati olemasolevaid. Planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala läheduses toimus laiendus Vilsandi rahvuspargist läände jäävale avameremadalikule. Majandusvööndisse IBA alasid ei moodustatud. Nii 2019. a lindude peatumisala analüüsi, kui ka 2022. a IBA alade projekti tulemusel ei määratletud Kolgi madaliku ja Irbe madaliku piirkonda linnustiku kaitse seisukohast oluliseks. See ei tähenda, et linnustiku kaitse seisukohast nendel aladel olulisus üldse puudub, vaid et tegemist ei ole kõige olulisemate aladega, ehk võtmealadega. Majandusvööndi piires on aga tegemist kõige väärtuslikumate mereelupaikade karide leviku piirkonnaga, mis on antud juhul määravam kaitseala moodustamise otstarbekuse hindamisel. Lisaks piirneb planeeritav Irbe madaliku looduskaitseala vahetult sensitiivse alaga, jääb Irbe väina rändpudelikaela ja kevadise ja sügisese massrändeala lähedusse ning piirneb olulise Kura kurgu linnualaga (EE0040434).

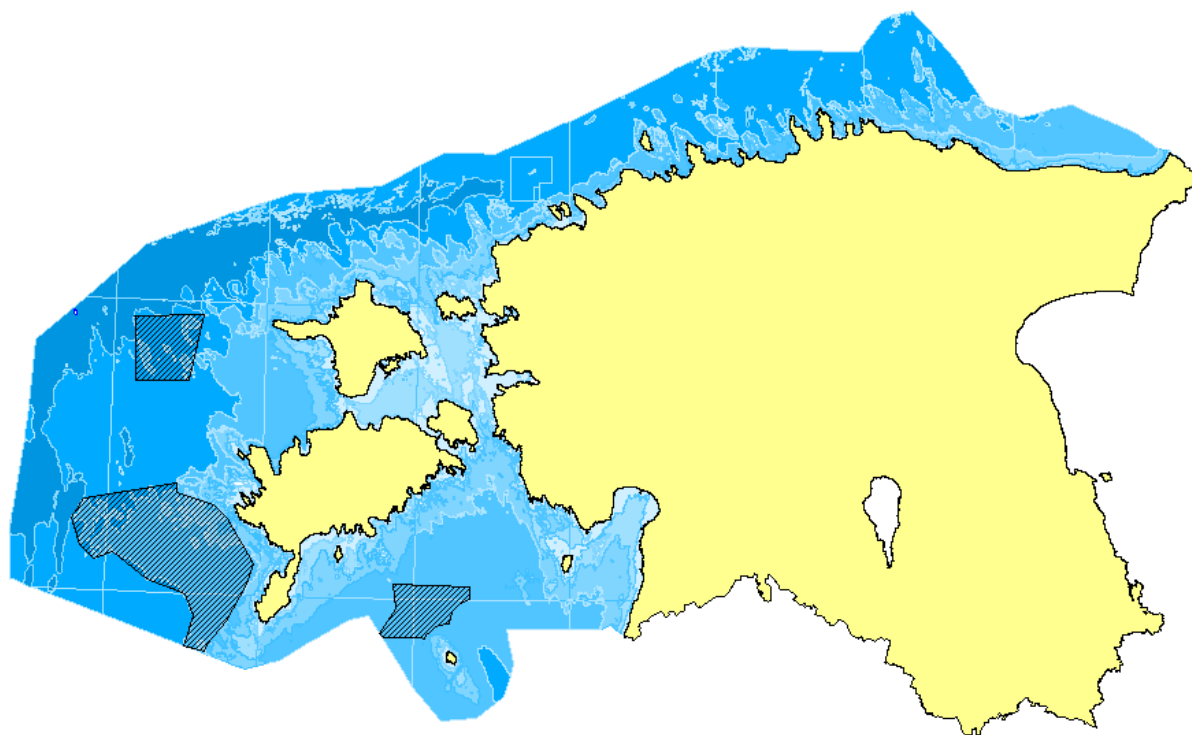
⁷⁴ <https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2024-11/uuring-2021-tuulikute-m%C3%B5ju-lindude-r%C3%A4ndeteel.pdf>

⁷⁵ <https://swe.ee/wp-content/uploads/2023/08/Lisa-3.8-SWE-aruanne-v2.pdf>

⁷⁶ https://eoy.ee/pics/1451_Merelised_linnualad_aruanne_uuendatud.pdf

Joonis 14. Sensitiivsed alad (punane viirutus) (Eesti Ornitoloogiaühing 2019)

Joonis 15. Linnustikust tulenevalt tuuleenergeetika tootmiseks kõige sobivamad alad (must viirutus) (Eesti Ornitoloogiaühing 2019)

Eesti Ornitoloogiaühingu 2016. aastal koostatud mereala planeeringu alusuuringus analüüsiti merelindude summaarset tundlikkust meretuuleparkidega seotud mõjudele. Kõige tundlikumaks osutusid kaurid, kellele erinevates uuringutes eri järjestusega järgnesid põhjatoidulised sukelpardid vaerad, aul ja merivart. Merelindude reaktsioon 20 töötavale Euroopa avameretuulepargile näitab, et tuulepargid mõjuvad kõige väljatõrjuvamalt muuhulgas just aulile, mustvaerale, järvekaurile, punakurk-kaurile ja väikekajakale. Inimpegllike ja häirimistundlike mereliikide jaoks on avamerele püstitatud kõrged ja pöörlevate labadega tuulikud oluline häirimisfaktor. Lisaks tuulepargialale on eel- ja

järeelseirega tuvastatud, et vastavad liigid võivad olla täielikult või osaliselt tõrjutud mitme kilomeetrise ulatusega tsoonis tuuleparki ümbritseval merealal. Tuulepargi eemaletõrjuva mõju ulatus (kaugus viimasest tuulikust) võib aulil olla 2–4 km, mustvaeral 1–4 km, järve- ja punakurk-kauril 1–6 km ja väikekajakal 1,5 km. Merelindude reaktsiooni arvestades võib piisava kindlusega väita, et Eesti kontekstis tundlike ja kaitsekorralduslikult oluliste liikide toitumise ja peatumise võtmealade puhul peab tuulepargi ja lindude jaoks olulise mereala vahele jääma vähemalt 5–6 km laiune puhervöönd. Kuna planeeritavad Kolgi madaliku ja Irbe madaliku looduskaitsealad ei ole linnustiku kaitse seisukohast võtmealadena määratletud, siis 5–6 km laiuse puhervööndi rakendamine, ehk kaitsealade piiride täiendav laiendamine, põhjendatud ei ole. Põhjendatud ei ole ka kaitseala piiride vähendamine, sest väiksemad avamerekaitsealad ei taga minimaalset vajalikku kaitset läbirändavate, talvituvate ja toituvate lindude jaoks.

Liikide ohustatuse hindamiseks kasutatakse tänapäeval valdavalt IUCN (Rahvusvahelise Looduskaitseühingu) kategooriaid, mille abil püütakse hinnata liikide väljasuremisriski lähtudes nende arvukusest ja levikust ning nende muutustest aja jooksul. Merel peatuvatest linnuliikidest kuuluvad **ohustatud** kategooriatesse kriitilises seisundis, väljasuremisohus ja ohualdis olevad liigid. Ettepanekualasid asustavatest liikidest on punase nimestiku viimase (2017-2019) hindamise järgi **ohustatud** järgmised liigid: aul läbirändajana väljasuremisohus, punakurk-kaur ja väikekajakas läbirändajana ohualdis. Aul ja väikekajakas on talvitujana ohulähedane. Kuna ettepanekualad asuvad avamerel, siis ei ole kajastatud linnuliikide ohustatust pesitsejana. Võldase sigivat asurkonda on hinnatud ohulähedaseks.

Planeeritaval Irbe madaliku looduskaitsealal tehti kindlaks looduskaitsealustest kalaliikidest loodusdirektiivi II lisas nimetatud võldas. Tegemist on mageveekalaga, kes on levinud peaaegu kogu Eesti rannikumere ulatuses, olles siiski arvukam väiksema soolsusega piirkondades – näiteks Soome lahes. Võldase esinemist võib TÜ Eesti mereinstituudi kalastiku uuringu (2020) alusel eeldada ka planeeritaval Kolgi madaliku looduskaitsealal. Planeeritavad looduskaitsealad ei ole kalakoosluste mõttes unikaalsed, vaid sarnanevad suurel määral teiste Saare- ja Hiiumaa lähistel paiknevate avameremadalikega.

Kahe liigi puhul on täiendavate alade kaitse alla võtmise vajadus hinnatud suureks. Aul on läbirändajana väljasuremisohus ja talvitujana ohulähedane linnuliik. Liigi arvukus maailmas langeb hoogsalt ja selle peatumist ei ole hetkel näha. Läänemeri on aulile oluline talvitusala ja põhjatoidulise linnuna on meremadalike soodne seisund neile väga oluline. Väikekajakas on II kaitsekategooria kaitsealune linnuliik, mis on ka linnudirektiivi I lisa liik. Tegemist on läbirändajana ohualdis ja talvitujana ohulähedase liigiga. Eestil on suur vastutus selle liigi osas, sest maailma populatsioonist märgatav osa rändab Eesti kaudu.

Nelja liigi puhul on täiendavate alade kaitse alla võtmise vajadus hinnatud väikeseks. Mustvaeras ja järvekaur on mõlemad läbirändajana ja talvitujana soodsas seisundis ning punakurk-kaur läbirändajana ohualdis ja talvitujana soodsas seisundis, kuid meremadalike kaitse on jätkuva soodsa seisundi tagamiseks nendele linnuliikidele oluline. Järvekaur on II kaitsekategooria ja punakurk-kaur III kaitsekategooria kaitsealune linnuliik ja mõlemad on ka linnudirektiivi I lisa liigid. Võldas on ohulähedane III kaitsekategooria kaitsealune kalaliik, kes on ka loodusdirektiivi II lisa liik. Võldase asurkonna säilitamiseks on vajalik erikaitsealade määramine. Võldase jaoks ei ole aga ettepanekualad väga olulised, kuid meremadalike kaitse alla võtmine aitab tagada parema kaitse võimalusi kalade koelmu- ja toitumisaladele tervikuna.

Ülevaade ettepanekus nimetatud kuuest liigist, kelle puhul võib põhjust olla täiendavaid kaitsemeetmeid Eesti majandusvööndis rakendada, on järgnevas tabelis 2.

Tabel 2

Liik	Leiukohti Eestis	Leiukohti ettepaneku-alal	Pindala Eestis (ha)	Kaits-tud pindala (ha)	Kaits-tud pindala (%)	Ohustatus	Täiendava kaitseala vajadus soodsa seisundi tagamiseks	Märkused
aul (<i>Clangula hyemalis</i>)		2				läbirändajana väljasuremis-ohus, talvitujana ohulähedane	suur	Ohuteguriks õlireostus, kaaspüük ja meremadalikele püstitav infrastruktuur
mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)		1				läbirändajana ja talvitujana soodsas seisundis	väike	Ohuteguriks õlireostus, kaaspüük ja meremadalikele püstitav infrastruktuur
järvekaur (<i>Gavia arctica</i>)	7	2	6260	3410,6	54,5	läbirändajana ja talvitujana soodsas seisundis	väike	II kat, LiD I lisa. Ohuteguriks vee läbipaistvus, õlireostus, kaaspüük ja meremadalikele püstitav infrastruktuur
punakurk-kaur (<i>Gavia stellata</i>)	1	2	4999,7	2150,3	43	läbirändajana ohualdis, talvitujana soodsas seisundis	väike	III kat, LiD I lisa. Ohuteguriks vee läbipaistvus, õlireostus ja meremadalikele püstitav infrastruktuur

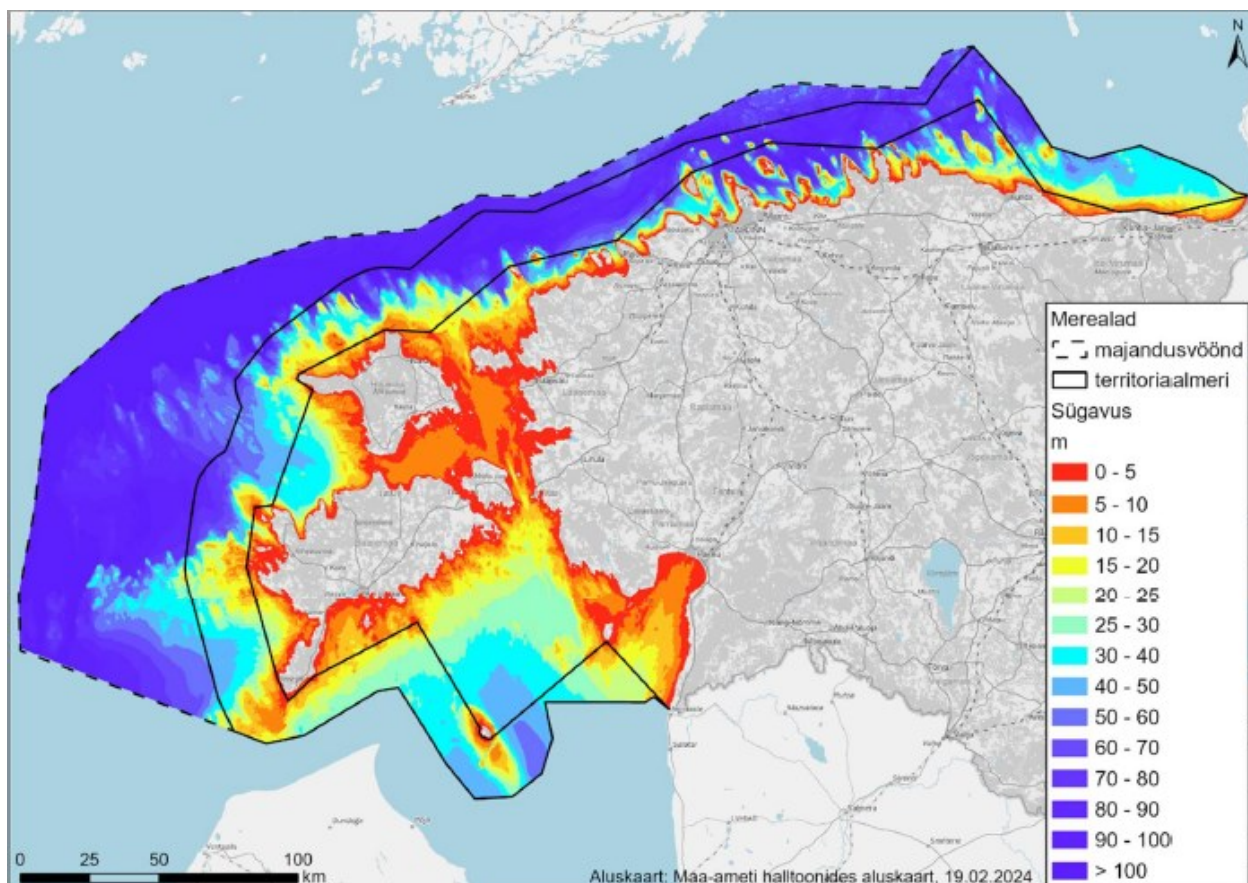
Liik	Leiukohti Eestis	Leiukohti ettepaneku-alal	Pindala Eestis (ha)	Kaits-tud pindala (ha)	Kaits-tud pindala (%)	Ohustatus	Täiendava kaitseala vajadus soodsa seisundi tagamiseks	Märkused
väikekajakas (<i>Hydrocoloeus minutus</i>)	108	2	8498,6	5646,8	66,4	läbirändajana ohualdis, talvitujana ohulähedane	suur	II kat, LiD I lisa. Ohuteguriks Läänemere eutrofeerumise ja röövkalade ülepüügiga seotud toiduahelate muutus, õlireostus ja meremadalikele püstitatav infrastruktuur. Eestil on suur vastutus selle liigi osas, sest maailma populatsioonist märgatav osa rändab Eesti kaudu.
völdas (<i>Cottus gobio</i>)	84	1	186 850	85 441	45,7	ohulähedane	väike	III kat; LoD II lisa, mille kohaselt on selle kalaliigi asurkonna säilitamiseks vajalik erikaitsealade määramine

- 3.19. Ettepanekus ei ole otseselt välja toodud kaitse alla võtmise eeldusena linnu- ja loodusdirektiivi rakendamist, kuid ohustatud auli ja väikekajaka ning väga esinduslike karide kaitsevajaduse põhjendusega on kaitse alla võtmise eeldus olemas. Samas arvestades Eesti merealaplaneeringu järgset sobilikku tuuleenergeetika arendusala kattumist Kolgi madaliku looduskaitsealaga, siis ei pakuta seda ala Natura võrgustikku, et ei tekiks piiriüleste negatiivsete mõjude välistamise nõuet, mis naabrusesse tuuleparkide rajamisega võib siiski teatud määral kasvõi ajutiselt kaasneda. Eraldi ei esitata Natura võrgustikku ka Irbe madaliku looduskaitseala.

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad, valides selleks välja nii hulga kui ka suuruse poolest kõige sobivamad territooriumid. Artikkel 3 lõike 2 kohaselt tuleb liikmesriikidel rakendada meetmeid ka väljaspool kaitsevööndeid jäävate elupaikade säilitamiseks hooldamiseks ja taastamiseks, kui see on vajalik, et tagada liikide soodsa seisundi saavutamine. Linnudirektiivi artikkel 4 lõigete 1 ja 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi I lisas nimetatud ja I lisas nimetamata, kuid liikmesriigis regulaarselt leiduvate rändlinnuliikide, eelkõige nende pesitsus-, sulgimis- ja talvitusalaade ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimise ja paljunemise levikualal.

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja neile sobivaid elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikkel 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele vajadustele.

- 3.20. Kokkuvõtvalt on KeA koostatud analüüsi järgi olemas kaitse alla võtmise eeldused ohustatud liikide ja väga esindusliku elupaigatüübi karid kaitse alla võtmiseks kogu TÜ Eesti mereinstituudi poolt esitatud Irbe madaliku looduskaitseala ettepanekualal (36,7 km²) ja korrigeeritud piiridega Kolgi madaliku looduskaitseala ettepanekualal (84 km²) ning nende alade riikliku kaitse alla võtmine on põhjendatud ja otstarbekas.
- 3.21. Planeeritava Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala piirid on näidatud joonisel 1. Käskkirjale on lisatud looduskaitsealade kaardikihid.
- 3.22. Eesti mereala ülevaatlik sügavuse kaart on näidatud joonisel 16.

Joonis 16. Eesti mereala (Eesti mereala keskkonnaseisundi 2024. a aruanne)

4. OTSUS

Arvestades käskkirja punktides 1, 2 ja 3 toodud asjaolusid, kaalutluse aluseid ning põhjendusi, tuginedes LKS § 8 lõike 3 kohase kaitse alla võtmise põhjendatuse ja otstarbekuse ekspertiisi tulemustele ning võttes aluseks LKS § 8 lõiked 4 ja 5:

- 4.1. Algatan „Kolgi madaliku looduskaitseala ja Irbe madaliku looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” määruse eelnõu menetluse LKS § 10 lõike 1 tähenduses.
- 4.2. Keskkonnaametil, Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonnal ja Keskkonnaagentuuril korraldada eelnõu menetlus, võttes arvesse Keskkonnaministeeriumi 05.12.2016 kirjaga nr 8-2/16/10721 antud juhiseid.
- 4.3. Kontrolli käesoleva käskkirja täitmise üle panen elurikkuse ja keskkonnakaitse valdkonda koordineerivale asekanstlerile.
- 4.4. Keskkonnaametil esitada looduskaitsealade korrigeeritud välispiiride ja vööndipiiride kaardikihid Keskkonnaagentuurile EELIS-esse projekteeritavate alade hulka kandmiseks, mis arvestavad Eesti territoriaalmere ja majandusvööndi piiri ja piirnemist Kura kurgu hoiuala piiriga.

Käskkirja saab vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest arvates, esitades kaebuse halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Sutt

energeetika- ja keskkonnaminister

Lisa: kaitsealade kaardikihid (Kolgi_ja_Irbe_madaliku_LKA_kaardikihid.zip)

Saata: Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, asekanstler Antti Tooming, elurikkuse kaitse osakond, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Saaremaa Vallavalitsus, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet